

T.C.
BAŞBAKANLIK
GÜNEYDOĞU ANADOLU PROJESİ
BÖLGE KALKINMA İDARESİ BAŞKANLIĞI

**MERKEZİ PLANLAMADAN
KATILIMCI PLANLAMAYA**

**GÜNEYDOĞU ANADOLU BÖLGESİ
KALKINMA PLANI**

**VİZYON, AMAÇ, HEDEF VE POLİTİKALAR
DEĞERLENDİRME TOPLANTISI**

ÇALIŞMA RAPORU 12

27 EYLÜL 2000 - KİLİS

T.C.
BAŞBAKANLIK
GÜNEYDOĞU ANADOLU PROJESİ
BÖLGE KALKINMA İDARESİ BAŞKANLIĞI

**MERKEZİ PLANLAMADAN
KATILIMCI PLANLAMAYA**

GÜNEYDOĞU ANADOLU BÖLGESİ KALKINMA PLANI

**VİZYON, AMAÇ, HEDEF VE POLİTİKALAR
DEĞERLENDİRME TOPLANTISI**

ÇALIŞMA RAPORU 12

27 EYLÜL 2000 - KİLİS

T.C. BAŞBAKANLIK GAP BÖLGE KALKINMA İDARESİ BAŞKANLIĞI BÖLGE KALKINMA İDARESİ	
YER NO	16-A
DEMİRBAŞ NO	4919

ÖNSÖZ

GAP İdaresi Başkanlığı, "GAP Master Planı"nın yerini alacak, Güneydoğu Anadolu Bölge Kalkınma Planı çalışmasını, katılımcı bir süreç içinde başlatmış bulunmaktadır.

Teknisyen olarak hazırlık çalışmasında görev aldığım ve 1989 yılında tamamlanan Master Planı'nın uygulanmaya başlaması üzerinden geçen 10 yıl, Planın sadece güncelleştirilmesi ihtiyacını değil, kapsam ve yaklaşım gibi başka değişiklikleri de gündeme getirmiştir. Son on yılda Dünyanın kalkınmaya bakış açısı ve planlama pratiğinde önemli değişiklikler olmuş ve kalkınmayla ilgili bazı temel kavramlar daha belirleyici konuma gelmiştir

1992 yılında Rio'da yapılan dünya zirvesinde, çevre ve doğal kaynakların korunması konuları ile sürdürülebilir kalkınma yaklaşımı, kalkınma literatüründe ön plana çıkmıştır. Kalkınma kavramı artık salt, kaynakların geliştirilmesi ya da fiziksel yapıların inşasını içermemektedir. Artık sadece sulama ya da tarımsal üretimi arttırmak gündeme gelmemektedir. Kalkınmanın odağına insan yerleştirilmiş ve doğal kaynakların korunması birinci derecede önem kazanmış bulunmaktadır.

Gündem-21 dokümanını üreten ve Türkiye'nin de içinde bulunduğu, hemen tüm ülkelerin, devlet ve hükümet başkanları tarafından imzalanan Rio Zirvesi'ni takiben, başka konularda da önemli gelişmeler ortaya çıkmıştır. 1994'te Kahire Konferansı "nüfus", 1995'te Pekin Konferansı "cinsiyet dengeli kalkınma" konusundaki yeni ilke ve yaklaşımları belirlemiştir. Kopenhag'daki ilkeler kalkınmada sosyal politikalara ilişkin yeni gündemler saptamıştır. 1996'da İstanbul'daki Habitat II Kent Zirvesi, kalkınmanın ve gelişmenin kentsel bağlamına ilişkin değerleri evrensel boyutlara taşımış ve son olarak da Mart 2000'de Lahay'de gerçekleşen Dünya Su Forumu, kalkınma ve su kaynaklarının geliştirilmesi ve yönetimi konusundaki çağdaş yaklaşımları ortaya koymuştur.

Aslında GAP İdaresi, söz konusu bu değişik alanlarda, değişik projeler üretmekteydi. Ancak bu gelişmeler GAP'ın genelinin, bir tür entegre yaklaşım içinde ve ortaya çıkan çağdaş değer ve ilkeler bağlamında gerçekleştirilmesi konusunda İdare'ye önemli bir fırsat sunmuştur. Bir diğer fırsat ise, siyasi karar organının, GAP'ın 2010 yılına kadar tamamlanması talimatıyla birlikte ortaya çıkmıştır. Böylece yeni plan ilgili tüm kesimlerden sağlanan girdi ve katkılarla, bu talimatın gereğini yerine getirme yolundaki önemli bir adım olarak gerçekleşmiş olacaktır.

Katılımcı bir şekilde yapılmasını esas aldığımız Güneydoğu Anadolu Bölge Kalkınma Planı çalışması için tüm GAP Bölgesi illerinde her kesimi yeni planın felsefesi, hedef ve stratejileri ile

değişik konulardaki detayları hakkında bilgilendirmek amacıyla ilk etapta 9 ilde bilgilendirme ve beyin fırtınası toplantıları yapıldı. Böylece iş tanımının sonuçlanması ve katılım yöntemlerinin belirlenmesi ile ilgili olarak, tüm paydaşların görüş ve katkıları alındı.

Bu kitap, 27 Eylül 2000 tarihinde Kilis Öğretmenevi Toplantı salonunda yapılan toplantıdaki konuşmaları kapsamaktadır. Ancak katkı ve katılımdan anladığımız bu toplantılarda ortaya konan görüşlerle sınırlı kalmamaktadır. Toplum kesimleri ve onların örgütleri aracılığıyla yapılacak katılım ve katkılar için bir dizi başka yöntem de uygulanmaktadır. Temsil edilemeyen kesimlere doğrudan ulaşma yöntemleri de kullanılarak, katılım en üst düzeyde uygulanmaya çalışılacak ve Güneydoğu Anadolu Bölge Kalkınma Planı bu kez aşağıdan yukarıya bir şekilde oluşacak, bu program bütün paydaşlar tarafından çizilmiş şekliyle, uzmanlar tarafından gerçekleştirilmiş ve yine paydaşların onayıyla yürürlüğe girmiş veya siyasi iradeye sunulmuş olacaktır. Bunun önemi Türkiye’de katılımcı planlama anlayışıyla gerçekleştirilen ilk kapsamlı uygulama olmasından kaynaklanmaktadır.

Tüm katılımcıların ortak emeği ve katkısıyla ortaya çıkmakta olan yeni Güneydoğu Anadolu Bölge Kalkınma Planı çalışmalarının hazırlık aşamasında olduğu kadar uygulamada da başarılı olmasını diliyorum.

Dr. İ.H.Olcay ÜNVER
GAP İdaresi Başkanı

Vedat ÖZBİLEN- (Güneydoğu Anadolu Bölgesi Kalkınma Planı Koordinatörü)

Hepinizi GAP İdaresi adına saygıyla selamlıyorum.

29 Mayıs 2000 tarihinde Kilis'te bir toplantı yapmıştık, bir onu hatırlatmak istiyorum. Orada GAP idaresi olarak amacımız neydi?, niçin Kilis'e geldik? onu anlatmıştık. Bilindiği gibi Güneydoğu Anadolu Projesinin 2010 yılında tamamlanması bununla ilgili planlama çalışmalarının GAP İdaresi tarafından yapılması yönünde Hükümet talimatı olmuştu, bu talimat üzerine GAP İdaresi bir proje ekibini kurmuş ve proje ekibi 2010 yılında Güneydoğu Anadolu Projesinin bitirilmesi yönünde çalışmalarına başlamıştı ve orada yaklaşımımızı anlatmıştık. Bu yaklaşım şu idi; bugüne kadar planlar hep merkezden yapılırdı artık bundan vazgeçtiğimizi katılımcı bir planlama anlayışıyla 2010 yılında bitmesi talimatı verilen planın hazırlanmasında projeden etkilenen kesimlerin görüşlerinin alınarak planın hazırlanması ve politik karar verici mercie sunulmasıydı. Bu anlamda 29 Mayıs'ta sadece Kilis'te değil 14 Nisan ve 30 Mayıs arasında GAP bölgesinde ki dokuz ilde benzer toplantılar yapılmıştı. Ve orada demiştik ki yaptığımız her çalışma belli bir aşamaya geldiğinde sizlerle o çalışmaların sonuçlarını tartışacağız, görüşlerinizi alacağız o görüşler doğrultusunda Ankara'da ekibimiz bu gelen görüşlere göre çalışmayı revize edecektir. Şimdi bugün bu amaçla buraya toplandık proje ekibimizin hazırlamış olduğu vizyon, amaç, hedefler ve politikalar adlı bir doküman yani Güneydoğu Anadolu Bölgesini biz 2010 yılında nasıl görüyoruz? Belirttiğimiz bu hedefe ulaşabilmek için neler yapılmadı bunda dikkat edilmesi gereken araçlar, politikalar ve amaçlar neler olmalıdır? Bu belli bir çalışmanın sonucunda ortaya çıktı. Bunu sizinle tartışacağız tartışmadan önce tabi ben projeyi tekrar hatırlatmak istiyorum. Amacımızı nedir, ilkelerimiz nedir, bu ilkeler doğrultusunda vizyon dokümanı nasıl hazırlandı? o yönde de sizlerin katkılarını almak için bugün bir tartışma yapacağız. Biz buraya bir ekip olarak geldik şu anda Güneydoğu Anadolu Bölgesinde diğer illerinde de aynı toplantılar yapılıyor. Proje ekibimiz bölünmüş durumda. Bir kısmımız Gaziantep'te bir kısmımız da Batman'da. Yarın Adıyaman'a gidiyoruz. Diğer grubumuz Şanlıurfa'ya ve Şırnak iline gidiyorlar. Ertesi günde biz Mardin'e gideceğiz diğer grup arkadaşlarımızda Diyarbakır ve Siirt de bu işi bitirmiş olacağız yani dokuz il böylece dolaşmış ilgili kamu kuruluşlarının, sivil toplum örgütleri, derneklerin, üniversite, ticaret ve sanayi odalarının, muhtarların, duyurabildiğimiz her kesimden insanların görüşleri almaya çalışacağız. Bizde 29 Mayıs'ta yapmış olduğumuz toplantıda katılanların listesi var. O liste 118 kişiydi. 118 kişiye daha önce yapmış olduğumuz gibi üretti-

ğimiz vizyon dokümanlarını yolladık. Zannedersen herkeşe bu doküman ulaştı. Vizyon, amaç, hedefler, politikalar dokümanı üzerine tartışacağız. Ben bu arada buraya geldiğimiz ekibimizi tanıtmak istiyorum. Yalçın Doğaner, Ziraat Mühendisi Kırsal Kalkınma grubundan çalışıyor. Doçent Neşe Özgen Sosyal Planlama grubunda bizimle birlikte çalışan bir arkadaşımız bir de üretilecek olan dokümanların sizlere ulaşması, sizin tepkilerinizi alması için yeni bir iletişim sistemi kuruyoruz. Onu da Vecdi bey üstlenecek. En arkada da bizim iletişim grubumuzdan Ekrem Özdegirmenci ve Cem Özsüer bey bu tür faaliyetler içerisinde bulunan arkadaşlarımız. Kilis, Adıyaman, Mardin toplantılarını beraber yapacağız ve bu üç ilin görüşlerini, almaya çalışacağız. İzinizle hazırlamış olduğumuz bu vizyon, amaçlar, hedefler, politikalar dokümanını nereden çıkarak hazırladık onu anlatmak istiyorum. Zannedersen duvara yansıttığım dia her yerden görünüyor değil mi?. Şimdi Bakanlar Kurulu kararı ile başlayalım.

Bakanlar Kurulunda, Güneydoğu Anadolu Projesinin 2010 yılında bitirilmesi yönünde bir karar alındı ve ilgili planlama işini yapmakla GAP İdaresi görevlendirildi ve GAP İdaresi bunu yapabilmek için proje ekibini oluşturdu. Bir proje direktörü tayin edildi. Dr. Yavuz Ege başkanlığında bu iş yürütülüyor. Proje ekibi bölgesel planlama, iktisadi planlama ve finans modelleri, sosyal planlama, kırsal kalkınma ve tarım, çevre ve altyapı, iletişim, ve destek hizmetler gruplarından oluşmuştur. GAP İdaresi içerisinde bir de danışmanlar grubu var. Bu yapılan çalışmalarını birde onların gözünden geçiriyoruz. Ben, proje ekibiyle GAP İdaresi arasındaki koordinasyonu, hem idari hem mali açıdan hem de teknik açıdan sağlamakla görevlendirilmiş proje koordinatörüyüm. Kurduğumuz ekip bu şekilde çalışıyor. Şimdi bizim bir iş akımımız var, bu iş akımımız da planı hazırlarken izleyeceğimiz yolu gösterir. Yalnız bu planı hazırlarken izleyeceğimiz yolu ikiye ayırdık.

89 master planı hazırlanırken ki dünyanın şartlarıyla günümüzdeki şartlar çok farklı. 21. yüzyıla girdik. 21. yüzyıl dünya açısından kendi hazırlığını yaptı. Küreselleşen dünyada yeni ekonomik ilişkiler yeni siyasi ilişkiler, yeni planlama kararları gündemde, dolayısıyla biz bir planı yaptığımız zaman bunlardan kendimizi uzak tutamayız. Muhakkak bunları dikkate almalıyız. Bunlardan birincisi uluslararası gelişmeleri özellikle incelememiz gerekiyor neden incelememiz gerekiyor. Bu şartların yanında Güneydoğu Anadolu Bölgesinde önemli bir kaynak var, su ve toprak kaynağı özellikle Fırat ve Dicle nehirleri. Günümüzde 21.yüzyıl su vizyonu tartışılmakta. Dolayısıyla dünyadaki alınan kararlar muhakkak bizi etkileyecek. Bu gelişmeleri dikkatle ele almamız lazım.

Diğer bir çalışma ve kabul edilmiş olan uluslar arası bir doküman, Gündem 21, 92 yılında Rio'da kabul edilmiş ve özellikle planlama kararları üzerine yoğunlaşmıştır. Çevreyi ön planda tutan ve sosyal gelişmeyle, ekonomik gelişme kararları alınırken çevrenin buna entegrasyonuna yönelik geniş kapsamlı bir doküman. İlkeleri var. Bu her ülke kendi şartlarında bu ilkeleri irdelemesi gerekiyor.

Diğer bizim dikkate almamız gereken bir nokta da bu GAP Sürdürülebilir Kalkınma Programı Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı ile birlikte yapılan 29 proje var. Bu projeyi de muhakkak dikkatlice izlememiz gerekiyor. Tabi bunların başında da bir dördüncü etki ulusal plan, sekizinci plan ve sekizinci planla birlikte 2023 perspektifi var. Yani ulusal açıdan kalkınmanın bazı politikaları, hedefleri ve amaçları var. Güneydoğu Anadolu Bölgesini de buradan ayrı tutamayız. Ulusal planda ki kriterlerde bizi etkileyecek dolayısı ile bu dört şey, dışarıdan girdi olacak şeyler. Tabi bunun dışında kendi şartlarını dikkate alarak da bir çalışmanın yapılması gerekiyor. O da bu alta ifade ettiğimiz, yapacağımız aşamalar kastediliyor. Tabi bunu yaparken de ilk önce geçmişteki planı bir değerlendirmemiz gerekiyor. Buna biz 89 Master Planı diyoruz. 10 yıldır uygulanıyor. Onun getirdiği bazı amaçları, hedefler, kriterler var. Ne kadarı uygulandı, neden uygulanamadı niye uygulandı hep ortaya konması gerekiyor. Bir de 95 yılında uygulamaya koyduğunuz GAP İdaresinin Sosyal Eylem Planı var. Sosyal amaçlı kadın, genç kızlara yönelik özellikle bölgenin sosyal katmanlarındaki farkları dikkate alarak yeni uygulama alanları açan bir eylem planı. Bununda gözden geçirilmesi gerekiyor.

Tabi bu 10 yıl süre içerisinde bölgede çok değişik gelişmelere konu oldu: bölücü terör olayı yaşandı. Onun getirdiği etkiler var. Taşlar burada hep yeniden oynandı. Bunların yerinde kaynaştırılması gerekli. Onun etkisi nasıl oldu hem sosyal gelişimi hem ekonomik gelişimi nasıl etkiledi, bunların tespit edilmesi gerekiyor. Bu aşamaları da geçtikten sonra kalkınma ihtiyacı tespit edilecek, vizyonumuz belirlenecek, yani GAP'ı nasıl görüyoruz? 2010 yılı planının, amacı, hedef ve stratejileri ortaya konulacak ondan sonra kalkınma seçenekleri tabi bunlar yapılırken finans modelleri ve kaynaklarda aranacak. Yani 2010 yılında biz Güneydoğu Anadolu Bölgesini şöyle görmek istiyoruz dediğimiz zaman, bunun finans ihtiyacını da bir şekilde bulmamız gerekiyor. En sonunda da kalkınma planı ve uygulama planına ulaşacağız aynı zamanda plan bittikten sonra izleme ve değerlendirme sistemini de kuracağız. Yani plan yapmakla kalınmayacak o planın uygulanmasının da izleme konusunda bir sistemin konulması gerekiyor. Bölgede ki etkilenen kesimin görüşleri alınacak yani bu plan hazırlanırken dışardan uluslararası girdiler olduğu gibi her aşamaya bölgenin kendi insanının görüşleri de girmesi gerekiyor. İşte şimdi bu aşamalardan birisi bizim dediğimiz gibi bu vizyon, amaç, hedef konusuydu. Onu tespit ettik. Onun görüşmesini, tartışmasını sizlerle oluşturacağız. Bizim iş akımı şemamız bu. Bu şekilde planı hazırlayacağız ve her aşamada gelip sizlerle bunu tartışacağız. Şu anda üç aylık bir çalışma sürecinde gruplarla yapmış olduğumuz değerlendirme sonucu biz Güneydoğu Anadolu Bölgesini şöyle görüyoruz. Bu sadece 2010'nu değil 2023 perspektifini de birlikte karşılıyor. Yani bizim ilerdeki amaçlarımız, hayallerimiz; refahın olduğu, herkesin ekonomik faaliyetlere katılma fırsatının yaratıldığı, diğer bölgelerle gelişmişlik farkının azaldığı, bölgede kaynakların etkin kullanıldığı, verimlilik ve istihdamın arttırıldığı, gerekli ortamın yaratıldığı bir serbest piyasa ekonomisini, ulusal ekonomiyle bütünleşmiş bir Pazar sistemi, dışa açık demokratik bir toplumsal yapının olabileceği özellikle güçlü donanımlı eğitilmiş bireylerden olan bir toplumu yaratmak istiyoruz. Güneydoğu Anadolu Bölgesinde bunu yaparken de hep çok kullandığımız bir kelime var. Sürdü-

rülebilir olması yani böyle bir toplumun kendi iç dinamikleri ile kendi ayakları üzerinde durması gerekiyor. Yani biz Güneydoğu Anadolu Bölgesini böyle görmek istiyoruz. Acaba bu görüşlerimiz doğru mu? Onu da sizlerle bugün tartışacağız. Ama vizyonumuz bu. Vizyona ulaşabilmemiz için genel amacımız vardır. Bu da katılımcı yaklaşım ile bölgedeki tüm insanların yaşam kalitesini yükseltmek. Bizim için önemli olan burada tespit ettiğimiz yaşam kalitesini artırmak. Bu her alanda ama iş ortamından tutun, evdeki yaşam ortamına kadar tüm alanlarda öncelikli sektörleri belirleyerek bu yaşam kalitesini yükseltmek. Bu amaca da ulaşabilmek için hedef ve politikalarımız olacak.

Temel ilke ve stratejilerimizi belirlerken özellikle dikkate alacağımız konular; Uluslararası sözleşmeler var, Birleşmiş Milletlerin sözleşmeleri var. Bunlarda dikkatle irdelenecek tabii en önemlisi bizim ulusal planımız. Ama temelde dikkate alacağımız şey; bölgenin kalkınmasında insan unsurunun bizim için önemli olduğu. Bugüne kadar hep Güneydoğu Anadolu Projesi denildiğinde su ve toprak kaynaklarının geliştirme projesi olarak lanse edildi ama artık bizim böyle bir anlayışımız yok. GAP İdaresi olarak özellikle 1995'ten sonra bu anlayışımızı değiştirdik. Sosyal Eylem Planı ve ona yönelik yapmış olduğumuz uygulamalardan elde edeceğimiz tecrübelerden çıkardık. O zaman bölgesel kalkınma da bölgedeki insanı geliştirmeye yönelik olmalı. Dolayısıyla o insanların ilk önce ihtiyaçlarını tespit edelim. O ihtiyaçlar neyse stratejilerimizi ona göre tespit edelim. Bu da nedir? hem ekonomik alanda, hem sosyal alanda, hem kültürel alanda hem de mekansal alanda çevreyi koruyarak çevreyi de tahrip etmeden alınacak her karar insana yönelik ve bunu yaparken sürdürülebilir olmalıyız ve katılımcı olmalıyız. GAP İdaresi olarak bizim bölgesel kalkınmadan anladığımız bu, buna yönelik bütün projelerimizi yapmaya çalışıyoruz. Tespit ettiğimiz vizyon, amaç ve hedeflerde hep bu anlayışın çerçevesinde geliştirilmiştir.

En önemli temel stratejimizden biri bölgede istihdam imkanları yaratmaktır. İnsanların bizden beklediği budur. İş imkanları yaratacağız. Bunu yaratabilmemiz içinde rasyonel işleyen bir Pazar ekonomisini muhakkak kurmamız gerekir. Pazar ekonomisi kendi kuralları ile işlemiyor. Dolayısı ile bunun mekanizmalarını oluşturmamız ve özellikle de yerel pazarın canlandırılması ve bunu da ulusal pazarla bütünleştirmemiz gerekiyor. Eğer bunu yapmadığımız zaman ne istihdam ortamlarını yaratabiliriz ne de buraya yatırımcı çekerek istihdam yaratacak ortamları oluşturabiliriz. Dolayısı ile böyle bir temel ilkemiz var.

Pazarın çözüm ilemediği alanlarda da kamunun müdahale etmesini istiyoruz bir diğer stratejimiz. Yani burası geri kalmış bir bölgedir geri kalmış bir bölgede kalkınmayı sağlamak istiyorsak her şeyi Pazar ekonomisinin kurallarına bırakamayız. Önemli olan Pazar ekonomisi onun kurallarını oluşturacağız ama bazen pazarın da işleyişinde aksaklıklar olabilir, aksaklıklarda devlet mücadeleci olmalı, özellikle de müdahale edeceği alanlar sosyal alanlar olmalıdır. Bizim diğer bir temel yaklaşımımız da bu, onu da şu şekilde ifade ediyoruz. Sürdürülebilir kalkınmanın gerçekleşebilmesi beşeri, doğal, ekonomik kaynakların uyum içinde geliştirilmesi gerekiyor. Kaynakların kullanımı doğayı tahrip etmeden tüm katmanlar arasında eşit dağılımlı bir gelişme kal-

kinmadan az etkilenen hedef grupların desteklenmesi gerekli, bu hedef gruplar nedir? bu plan süreci içerisinde bunları hep sizinle tartışacağız. Acaba müdahale edeceğimiz alanlar işte sulama içinde ki çiftçilere mi? Yoksa sulama dışı alanlarda faaliyet gösteren insanlara mı müdahale etmek gerekir? Kadınlar, işsizler, genç kızlar toprakları olmayan çiftçiler gibi. Bu gruplarının ne kadarına nasıl müdahale edebiliriz? Bunları belirlememiz gerekiyor ve bunlarla ilgili de kurumsal yapıları oluşturmamız, gerekli düzenlemeleri yapmamız gerekir. Burası devletin müdahale edeceği alanlar olarak görüyoruz ve devlet burada etkin rol almalı ama o etkin rolü de sadece yönlendirici nitelikte olmalıdır. Ve insanların iş yapma kabiliyetini geliştirmeli ondan sonrasını tamamen onlara bırakmak gerekiyor.

Diğer bir stratejimiz Pazar ekonomisi oluşurken mekansal yapıları oluştururken de diyelim ki Pazar ekonomisinin kendi kuralları ile işlettik buna uygun olarak yatırımlar çekildi, çeşitli yatırımlar yapıldı, büyüme kutupları belirlendi. Ama bunları yaparken doğayı tahrip etmeden yapmalıyız yani gelecek nesillerimize tahrip edilmiş bir doğa bırakmamalıyız. Onun da tohumlarını şimdiden bu bölgede atmamız gerekiyor. Çünkü "niye böyle bir planlama yapıldı diye" gelecek nesiller bizden hesap sormasın. Bir yere herhangi bir tesis önerdiğimiz zaman onun çevreye olan tahribatını en asgari düzeye indirmemiz gerekiyor.

Planın kaynak gereksinimi önemli bir konu. Çok tartışıldı. Tabi bu da genel bütçeden aranmaya çalışılacak, bununla ilgili önerilerimiz olacak, konuyla ilgili iktisadi kalkınma grubumuz var, çalışmalar yapacak. Ama sadece kendi sınırlarımız içerisinde kalmayacağız uluslararası imkanlarda aranacak. Çünkü burası hassas bir bölge ve bu bölgenin çok da kaynağı var. Uluslararası finans kuruluşları da ilgi duyuyor onları ilgi duyacakları alanlarda çekip finans açısından yeni kaynaklar gerekiyor. Sadece de devletin imkanlarına bırakmamak gerekiyor. Belki 89 Master Planından ayrılacağımız nokta bunlar olacaktır. Kendi bütçemizden olabildiğince yararlanacağız ama uluslararası finans kaynaklarını da yönlendirmeye çalışacağız.

Tabi bu arada müdahale etmemiz gereken bir alanda 10 yıldır yaşanan burada ki bir sosyal yara ve onun getirdiği negatif gelişmeler. Bunlara müdahale etmemiz gerekir. Ona da acil istihdam projeleri dedik. Hazırlayacağımız planda öncelikle müdahale etmemiz gereken alanlar var. Bunu ulusal serveti koruyarak geliştireceğiz, geliştirirken de özellikle beşeri kaynakların ekonomik faaliyetlere katılmasını sağlayacak acil istihdam projelerini muhakkak öncelikli gündeme getirmemiz gerekir, o sosyal yaraları kapatabilmek için. Şimdi bunlar bizim genel amaç ve stratejimiz. Bu amaç ve stratejimiz 16 adet amaç setimiz ile gerçekleştirilecek.

Bunlardan 1. si; sürdürülebilir büyüme ve gelişme altyapısını oluşturmak. Temel şey; hem çevre boyutu hem de sosyal açıdan kalkınmayı sağlamak istiyorsak, iktisadi gelişmeyi birlikte oluşturabiliyoruz gerekiyor. Fiziki, beşeri, iktisadi alanlarda sürdürülebilir büyüme ve gelişme altyapısının sağlanması gerekli. Bunu sağlamadığımız zaman ekonomik kalkınmayı geliştiremeyiz. Her ilin her alt bölgenin farklı özellikleri var. Yani Güneydoğu Anadolu Bölgesi homojen de-

gildir. Her alt bölgenin hem sosyal açıdan, ekonomik açıdan hem de insan kaynakları ve sermaye açısından özellikleri farklı. Dolayısı ile yapılacak müdahalelerde bölgelere göre farklı olacak. Yani Kilis'e yapılacak müdahale ile Şırnak'a yapılacak müdahale farklılık gösterecek. Bunlar için gerekli çalışmaları yaparak politikaları oluşturacağız. Bu amaç sizce de doğru mu?

2. amacımız; bölgeler arası ve bölge içi gelişmişlik farkını azaltmak. Güneydoğu Anadolu Bölgesiyle diğer gelişmiş bölgelerimiz arasındaki uçurum gün geçtikçe artıyor. Bunu mümkün olduğu kadar azaltmalıyız. Hemen ortadan kaldıramayız. Böyle bir iddiamız yok. Planda 2010 yılında bu aradaki fark ortadan kalkacak diye yola çıkmıyoruz. Mümkün olduğu kadar azaltalım . Ama önemli olan;bölge içi gelişmişlik farkı. Gaziantep ile Siirt'in gelişmişlik seviyesi birbirinden çok farklı. Arada da uçurumlar var. Bölge içindeki gelişmişlik farklarını da azaltmamız gerekir. Dolayısı ile yapacağımız müdahalelerde buna göre olmalı ve bu planda ortaya çıkacak, hükümete sunacağımız önerilerde de böyle bir yaklaşımımız var.

3. amacımız; Pazar ekonomisini geliştirecek önlemler almak ve ulusal pazar ile bütünleşmeyi sağlamak. Daha önce ki genel stratejimizde de belirtmiştik. Serbest piyasa ekonomisinin kurallarını oluşturmamız gerekiyor. Eğer bunu sağlayamazsak ne iş imkanı sağlayabiliriz ne de buradaki sosyal kalkınmayı. Muhakkak bizim piyasa ekonomisini işler hale getirmemiz gerekiyor. Bu olmaz ise bölgesel kalkınmayı unutmamız gerekiyor. Özellikle buna önem veriyoruz. Rekabetçi bir ortamın yaratılması lazım.

4. amacımız; kamu ve özel kesim işbirliğini güçlendirmek ve yerel girişimciliği desteklemek. Girişim çok önemli. İnsanlarımızın girişimci bir ruhu var. Bu kaybolmak üzere ve bunu yeniden yaratmalıyız. Özellikle yerel girişim potansiyeli çok fazla ama desteklere ihtiyacı var. Bu destekler farklı farklı olabilir. Bunların tartışılması gerekiyor. Bunlar sadece mali destekler olmamalı. Aynı destekler de var. Mesela; bilgi desteği olabilir, dünyadaki gelişmeler anlatılabilir. Nerede ne yatırım olanakları var? Bir yatırım yapılırken nelere dikkat edilmeli? Müdahale etmektense yönlendirici faaliyetler devletin görev kapsamı içinde olmalı. Bunun da kamu-özel işbirliği şeklinde yapılmasında yarar görüyoruz. Her şeyi devletin sırtına yüklemememiz lazım. Çünkü, bölgesel kalkınmanın 3 tane ayağı var. Bunlardan biri devlet, ikincisi özel sektör, üçüncüsü de halk. Her üçü de kalkınmayı paylaşmak zorunda.

5. amacımız; su, toprak ve biyolojik kaynakların verimli ve sürdürülebilir kullanımını sağlamak.

Serbest piyasa ekonomisini oluşturmaya çalışırken de doğayı tahrip etmek istemiyoruz. Özellikle bölge; su - toprak ve biyolojik kaynaklar açısından çok zengin. Kaynakları nasıl verimli kullanılacağına yollarını bulmalıyız. Koruyalım ama kullanalım. Katı bir koruma anlayışımız olmamalı.

6. amacımız; gıda güvenliği ve güvenilirliğini sağlamak. Bu da çok önemli. Dünya 21. Yüzyıla hazırlanırken gıda güvenliğine çok önem veriyor. Bununla ilgili çalışmalar yapılıyor. Bölgede gıda güvenliğini ve güvenilirliğini sağlamadığımız zaman tarımda da yeterli gelişmeyi oluşturamayız. Gerekli mekanizmaların sadece Güneydoğu Anadolu Bölgesi için değil tüm Türkiye için bulunması gerekiyor. Bu amacımız tüm Türkiye'yi ilgilendiren bir konu.

7. amacımız; sosyal kalkınmaya yönelik. Dezavantajlı grupların kaynaklara erişimi ve kararlara katılımını kolaylaştırmak. Piyasa ekonomisini oluşturacağız ama piyasanın çalışmadığı alanlara da devletin müdahale etmesi özellikle de sosyal alanlara girmesi gerekiyor. Dezavantajlı gurupların yani güçsüzlerin , kalkınmadan fazla yararlanamayan kişilerin kaynaklara erişimini ve kararlara katılmalarını sağlamak. Bunun modellerini muhakkak oluşturmamız gerekiyor. Bu aynı zamanda hem katılımcı planlama anlayışının bir gereği hem de tabanda demokrasinin oluşmasında önemli bir amaç. Hedef gurupların kalkınmadaki etkin rolü nasıl olmalıdır? Bunu tartışmalıyız.

8. amacımız; cinsiyet dengeli toplumsal gelişme sürecini güçlendirmek. Bu da bölgenin sosyal yapısı ile çok ilintili. Sosyal yapı dikkate alınarak , bireysel davranışları kısıtlayıcı ortamların önünü açmalıyız. Özellikle kadınlarımızın , genç kızlarımızın bu kalkınma sürecine katılması için hangi araçlar, modeller ve uygulamaya dönük projeler üretmeliyiz. Bunlarla ilgili GAP Idaresinin deneyimi var. Özellikle ÇATOM larla Güneydoğu Anadolu Bölgesinde çalışmalar yapıyoruz. Orada edindiğimiz bazı deneyimler var. Bunların bu planda mutlaka irdelenmesi lazım.

9. amacımız; bölgenin kurumsal kapasitesinin güçlendirilmesine yönelik. Yani biz hem sosyal alanda, hem de iktisadi alanda çalışmalar yapacağız ama bunu hayata geçirecek yapı kurumlarıdır. Dolayısı ile kurumları daha etkin hale nasıl getirebiliriz? Hem finans hem de personel açısından. Bunların yollarını bulmalı ve kapasitelerini geliştirmeliyiz.

10. ve 11. Amaçlarımız, proje ekibi olarak çok fazla önem verdiğimiz, öncelikli amaçlarımızdan. Eğitim ve sağlık. Bölgenin her alanda örgün ve yaygın eğitiminin geliştirilmesi çok önemli. Hem sanayi alanında hem de tarımda kısacası her alanda eğitim faaliyetlerine çok fazla önem vermeliyiz. Bununla ilgili üst ve alt yapıları oluşturmalıyız. Sağlık standartlarının hem personel hem de fiziki altyapı açısından. Bu konudaki görüşlerinizi bekliyorum.

12. amacımız; 89 Master Planında pek dikkate alınmayan, o zamanın şartlarında tartışılması mümkün olmayan kalkınmada ve toplumsal bütünleş sürecinde kültürel birikimden yararlanma. Güneydoğu Anadolu Bölgesinde ve hatta bunun alt bölgelerinde çeşitli kültürel birikimler var. Bu birikimlerin de muhakkak plana yansıtılması gerekiyor. Çünkü, bu birikimler bize mühendislik açısından yapacağımız bazı müdahalelere daha doğru kararlar vermemizi sağlar. Tabii aynı zamanda tarihi varlıkların tanıtılması gerekiyor. Bu zenginlik burada var. Bunu ekonomik ve sosyal alanda olmak üzere her alanda kullanabiliriz.

13. ve 14. amaçlarımız; Bölge planlamasının bir boyutu olan mekansal planlama ile ilgili. Yani, ekonomik, sosyal, kültürel alanlarda, çevre boyutunda kararlar alacağız. Bu kararlar muhakkak kentlerde ve kırsal alanlarda yer seçimine yönelik kararlar olacak. Gelişmesi açısından bölgedeki bazı kentlere daha çok önem verilecek, bazı kentlerin fonksiyonu değişecek. Mekan organizasyonundan ifade ettiğimiz bu, Özellikle yerleşmelerin büyüklük ve yığılmalarında ekonomik, sosyal çıkarımlar sağlamak istiyoruz. Gaziantep'in, Şırnak'ın, Diyarbakır'ın yani her ilin, her kentin bölgeye katkısı farklıdır. Bunları iyi irdeleyip yatırımları bölgeye çekmek, konut, rekreasyon, sanayi, hizmetler açısından arazi kullanım kararlarını almak ve planlamak önemlidir. Bunun bütünleşmesini mutlaka sağlamamız lazım. 13. ve 14. amacımız iç içe girmiş. Kentle kırsal fonksiyonlarını iyi tanımlamamız gerekiyor. Ama bizim genel yaklaşımımız bunların bir bütünlük içerisinde ele alınması. Ekonomik ve sosyal kalkınmayı gerçek anlamda sağlamak için; kır ile kent arasındaki ilişkinin doğru kurulabilmesi gerekiyor. Şu anda dünyada bir ağ sistemi tartışılıyor. Kendi ulusal sistemimize bu ağlarla bağlanırken uluslararası pazarlara da bağlanıyoruz. Yeni gelişen teknolojik gelişmeler var. Eğer 10 yılın planını yapıyorsak bunları da dikkate almamız gerekiyor. Bunları yaparken çevreyi koruyacağız dedik. Bununla ilgili bizim bir önerimiz var. Amaçlarımızdan biri çevre yönetim sistemini kurmak. Tabi bu uzun vadeli bir vizyonun içerisinde olması gereken bir şey ama biz en azından bunu 8 yıl içerisinde hiç olmazsa çevre yönetim sisteminin altyapısını oluşturalım. Bizden sonra gelecekler bunun devamını sağlasın.

15. amacımız; çevre yönetim sistemini oluşturmak. Ekonomik ve sosyal kalkınma kararları alınırken doğayı koruyan ve çevre parametresini dikkate alan bir yaklaşımın sistemini oluşturmak temel hedeftir, bu amaçta.

16. amacımız; bölgenin tarihi ve kültürel varlıklarını korumak, kurtarmak ve değerlendirmek. Bölge bu açıdan çok zengin. Turizm sektörü bölgenin kalkınmasında etkin bir sektör olabilir. 89 GAP Master Planında özellikle su ve toprak kaynaklarına doğru gelişim ağırlıklı olmuştur. Fakat diğer ağırlıklı sektörde turizm. Potansiyeli çok yüksek. Her ilin bir kültür zenginliği var. Bunları iyi değerlendirebilirsek turizm belli kentlerimiz için ekonomik açıdan önemli bir sektör olabilir. Yeni plan yaklaşımımızda biz buna önem vereceğiz. Adıyaman, Diyarbakır, Mardin ve Siirt'in bu yönde çok değerli kaynakları var. Bunların değerlendirilip ekonomiye muhakkak kazandırılmalı.

Şimdi proje ekibi olarak 16 tane amacımız var. Plandan beklentimiz: ekonomik yapıda değişimi sağlamak, bölgede yaşam kalitesini yükseltmek, sosyal, ekonomik ve çevre boyutlarını birlikte ele alarak gelişmeyi sağlamak, istihdam imkanlarını arttırmak.

Biz bu çalışmayı yaptıktan sonra ilgili kesimlere tartışmaya açtık, ilk önce Ankara'da 13 Eylül'de bir toplantı yaptık 20 Eylül'de de Diyarbakır'da. Ankara'da yaptığımız; proje ekibi ve uzmanlar dışında tartıştık yani biz bu çalışmaları yaparken bazı şeyler gözümüzden kaçabiliyor. Çünkü çalışmanın içine girince insan kendini kaptırıp o bilginin içerisinde dağılıyor. Dışarıda ki

uzmanlar nasıl görüyorlar yaptığımız çalışmalarını ona yönelik bir toplantı. Bir de 20 Eylül'de Diyarbakır'da bir toplantı yaptık. O toplantının amacı bölgede her ilden beşer kişi çağırarak ilgili sektörlerden, 20 Eylül'de ona yönelik bir toplantı yaptık. Hem Ankara'da ki yaptığımız toplantıda hem Diyarbakır'da ki bölgede yaptığımız uzmanlar toplantısında bazı sonuçlar ortaya çıktı. Ben onları da size burada söylemek istiyorum, yani paydaşlar bizim yapmış olduğumuz bu çalışmayı nasıl görüyor. Onlara göre öncelikle sektörler muhakkak eğitim, sağlık, turizm ve altyapı olmalıdır. Alt yapı derken kırsal kentsel altyapının yanında sulama altyapısı yani tarıma ağırlık veriyorlar. Hem Ankara'da hem Diyarbakır'da yaptığımız toplantılarda eğitim ve sağlık öncelikli sektörler olarak çıkmıştır. Bir de istihdam imkanlarını sağlama. Eksik bıraktığımız nokta, proje yönetimi. Ayrıca istihdam imkanları artırıcı projeleri daha ön plana çıkartmamız gerektiği önerildi. Diğer bir eleştiri, kültür varlıklarına yönelik zaten amaçlarınız var ama bunu biraz daha ön plana çıkartın yönünde. Diğer bir konu planın uygulanmasında hükümet dışı kurumların rollerinin iyi tanımlanmasıdır. Yani sanki plan yine kamu kuruluşları ile uygulanacakmış gibi izlenim yaratılıyor. Sivil toplum örgütlerinin rolü ne olacak? pek iyi tanımlanmadığı belirtildi. Bu yönde hem Ankara'da hem Diyarbakır'da yapmış olduğumuz toplantılarda ortaya çıkan bize yönelik olan eleştiriler bunlar. Bu yönde de bugün burada yapacağımız tartışmalarda görüşlerinizi almak istiyorum. Bizim iletişim adreslerinizi vermek istiyorum. Daha önceki 29 Mayıs'ta yapmış olduğumuz toplantıda söylemiştik, bilgisayar ortamında bize ulaşabileceğinizi. Bilgisayarda bizim bir web sayfamız var "gapplan.org" diye ona girerek yapmış olduğumuz bütün çalışmalarını orada görebilirsiniz. Her gelinen aşamayı o bilgisayara yükliyoruz bilgisayar kullanma alışkanlığı olan rahatlıkla bunu okuyup görebilsin diye. Görüşlerinizi almak konusunda e-mail adresimiz de var ozbilen@gap.gov.tr diye Buradan görüşlerinizi her an bize gönderebilirsiniz. Anında görüşleriniz ilgili grup yöneticilerine iletilecek ve cevap verilecek. Bu imkanları olmayanlar telefonla, fakslarla da bize ulaşabilir. Tabi biz de size toplantılarla, bültenlerle ulaşmaya çalışacağız. Konuşmamı burada sonuçlandırmak istiyorum, ama bu 16 amaç sizce doğru mu dur. O konuda eleştirilerinizi, görüşlerinizi bekliyoruz ve bunun içerisinde Kilis'in yerini lütfen tanımlayın. Bu 16 amaç, Kilis'in gelişmesine yardımcı olacak mı, bu bizim için çok önemli. Projede çalışan arkadaşlarımızın yapacağı değerlendirme de yapacağınız katkılar dikkate alınacak. Ankara'da yapacağımız toplantılarda, diyeceğiz Kilis'te yaptığımız toplantı da şu sonuçlar çıktı. Bu planı ortaya koyduğu amaç, hedef ve politikaları yeniden gözden geçirmemiz gerekli diye. Dolayısı ile etkin katılımı bekliyoruz Tabi bu katkı sadece burada sınırlı kalmamalı. Biraz önce verdiğim iletişim araçları ile her zaman bize iletilebilirsiniz, beni dinlediğiniz için hepinize teşekkür ediyorum, katkılarınızı bekliyoruz.

● Bir hatırlatma daha yapmak istiyorum, size daha öncede söylediğimiz gibi 29 Mayıs'ta Kilis'te yaptığımız toplantı kitap haline geldi. Tüm toplantıya katılanların adreslerine postalanacak yakında hepinizin eline geçecek.

Aziz ARSLAN- (İl Tapu Kadastro Müdürlüğü Şube Müdürü)

Öncelikle hepinizi saygı ile selamlıyorum. Sayın Valim, değerli GAP İdaresinin yöneticileri öncelikle böyle bir toplantıyı düzenlediğiniz için ve bizi çağırdığınız için ayrıca teşekkür ediyorum.

Dün bize vermiş olduğunuz GAP kalkınma planı çalışmalarını okudum. Bu plan üzerinde ki düşüncelerimi kısaca özetliyorum.

Plan sekiz aşamadan oluşuyor. Kalkınma ihtiyaçlarını sınırlanması ve belirlenmesi ifade ediyor. Bu hedef amaç olabilir ama kalkınmanın bize göre hiçbir sınırı ve tahlili olamaz. Yani sınırı belirtmek doğru bir plan değildir. Katılımcı ve demokrat yaşam biçiminin belirlenmesi ifadesi çok doğru bir görüştür takdirle karşılıyoruz. İnsani kalkınma ekonomik, sosyal, kültürel ağırlık olabilir ama acaba sadece ekonomik kalkınmadan bahsedilmiyordur. Ekonomik ve insani kalkınmanın boyutu çok daha geniş evrensel bir tanım teşkil etmektedir. Bir söz var Batı'da ki düşüncülerin bazıları diyor yani insanların mutfak veya wc arasında bir boru olmadığı bir canlı mahluk olmadığı ifade ediliyor. Vizyon refah olarak tanımlanmaktadır 21. asrın medeniyet anlayışı, sadece refah değil özgür insan, özgür toplum ve hem refah yönünden hem de düşünce yönünden özgür toplumu gösteriyor, hedefliyor. Vizyon sadece refah olarak belirlenmesi bize göre yavan kalmaktadır. Genel amaçları içerisinde yaşam kalitesini yükseltmek, yaşam kalitesini yükseltmekten kasıt acaba nasıl bir model nasıl bir insan prototipi hedeflenmektedir. Onun örneklenmesi pratik olarak somut olarak gösterilmesi gerekir. Temel ilke ve stratejiler bölümünde Avrupa Birliğinin sekizinci beş yıllık kalkınma planı 2023 hedef alınmaktadır. Pazar ekonomisi, bölgesel uluslararası bu zaten herkes tarafından bilinen hedeflenen konulardır. Bunun ayrıca planlarda sanki yeni bir şeymiş gibi arz edilmesi bize göre fazla. Ama Pazar ekonomisinin günümüzün koşullarında en iyi ekonomik sistem olduğu herkesçe malum. Bu planda biz sünger istihdam projelerinden bahsedilmiş tabi sünger istihdam projelerini ben okuduğumda şahsen nedir açıklanmasını anlamadım. Dokuzuncu sayfada sünger istihdam projeleri diye açıklama var. Bir çok yerlerde gerekli düzenlemeler yönlendirmeler gibi ifadelere çokça yer verilmektedir. Bu tarz bir düşünce bir plan bize göre afati, soyut kavramlardır. Gerekli, hangisi gerekli, hangisi gereksiz bunların huzura açıklığa kavuşturulması gerekir. İktisadi faaliyetlerde gelirler çeşitlendirilecektir derken hangi gelirlerin çeşitlendirileceğini planda, projede belirtmek gerekir. Politikalar kısmında pazarlama kanalları geliştirilecektir denmiş tabi ki bunu nasıl olacağını da izah etmekte yarar var. Gene sayfa 13'te kentsel informal sektör, formal üretim tabi bu birazda İngilizce katıklarından dolayı her halde özel sektör, kamu sektörü denmesi gerekirken informal veya formal denmesinin ne derece değerlendiriliyor veya o planı güzelleştiriyor bilemiyorum.

Bitkisel, hayvan yem kaynakları geliştirilecektir deniyor. Bu da günümüzün çok önemli bir problemidir trans genetik dediğimiz yani çağımız da bazı gıda daha ziyade tarım ürünlerinin kalitesinin büyüklüğünün geliştirilmesi yönünde çalışmalar bilimsel araştırmalar yapılmaktadır. Bu Batı toplumunda çok bazı kuruluşlara diyelim ki bir salatalığın, üzümün, karpuzun genleri-

nin değiştirilmek sureti ile daha iyi bir verim elde edilmesi amaçlanmaktadır. Her halde buradaki projeden kastediliyorsa da görüş olarak ta ifade edeyim. şu anda Batı toplumunda genleri değiştirilmiş her türlü gıdanın benimsenmediği sağlıklı olmadığı kanaatine varılmıştır.

Bunun için Tarım İl Müdürlüğümüz, gerek Tarımsal retimi Geliştirme Proje Genel Müdürlüğü bu konularla doğrudan doğruya zaten bu faaliyetleri geliştirmektedir. Tarım Bakanlığımızın, Köy İşleri Bakanlığımızın bu konuda çalışmaları devam ediyor. Ama benim merak ettiğim GAP idaresinin bu kuruluşumuza katkıları ne oluyor veya da hangi yönde destekliyor onu da belirtmeleri gerekir. Bize göre bu projede en güzel hedeflerinden birisi taşlı arazilerin ekonomiye tarıma kazandırılması çok güzel bir düşünce. Gönül istiyor ki bunun örneklerini görelim. Kilis'te de yoğunlukta çok taşlı tarlalar var. Optimumizasyon tabi buda en uygun en iyi hali olarak değerlendiriliyorsa da bu projede sanki bir yeni bir bilimsellik belirtmek istemiş buda daha anlaşılır bir vaziyette olursa daha güzel olacağı kanaatindeyim.

Gıda gvenirliğinden bahsedildi. Bunu yalnız örnekleri ile gstermediniz şimdi tabu son zamanlarda aldığımız ilaçlarda ve gıdalarda üretim tarihine ve son tktim tarihine bakmaktayız. Ancak çoğu yerlerde bu tarihlerin sağlıklı olmadığı söyleniyor bu konuda acaba araştırmalar veya örnekler katkıları ne olacak bunlarda belirtilmesi gerekir. Gıda prodeksi diye bir cml sarf edilmiş tabi ne anlama geldiğini affınıza sığınarak söylüyorum. Ben İstanbul Yıldız Teknik niversitesi mezunuyum bu plan ve projeyi okuduğum da çok anlamadığım cmler ve kelimelerle karşılaştım. Katılımcı bir planın halk tarafından kamu tarafından okunduğu zaman ne derece anlaşılacağını takdirlerinize bırakıyorum.

"Toplumsal mekanizmalar geliştirilecektir" şimdi bu seçim beyannamesi midir hangi toplumsal mekanizmaların geliştirileceğini sayın başkan bunları izah etmek lazım. HDK, işte bu hükümet dışı kuruluşlardan hangi kuruluşlar olduğunu, bu kuruluşlardan ne kadar yararlanması gerektiğini şu toplantıya baktığımız zaman da sadece Sayın ziloğlu var diğer meslek odaları ve killerini veya temsilcilerini göremiyorum. Tekrarlanabilir bir modelden bahsedilmiş tekrarlanabilir bir modelden kasıt onu da çıkaramadım. Kız çocukları cinsiyet dengeli kalkınma, arkadaşlar cinsiyetle ne alakası var. Türk kadınlarının hepsi birdir bunun proje olarak değerlendirilmesi de artık Türk toplumunda kadın erkek eşitliği diye bir konumu var. Ama Güney Doğu'da kız çocuklarının okulu gönderilmemesi gibi bir konu var ona değinebiliriz. Yeni değerlerin benimsenmesi, yeni değerler hangi değerlerdir yani bunları benimsetmek için topluma en azından açıklamak lazım bu bir modamıdır, bir gelişmemidir, bu bir film midir, tiyatromudur neyi hangi değerler.

Sosyal değerlendirme analizleri yapılacak deniliyor sosyal değerlendirme analizleri arazi kullanımı planı çok iyi ama arazi kullanımı planı çok güzel bir düşünce ama bunun gerçekleştirilmesi çok zor. Kentsel arazi kullanımı, kentsel arazi kullanımının yetkisi tamamen belediyelere ve yerel yönetimlere aittir. Acaba GAP İdaresi veya başkanlığı bu konuda hangi katkılarda buluna-

çak nasıl değiştirecek şimdi Kilis'te ki kentsel arazi kullanılmasının GAP İdaresinin işlevi nedir. Ne katkısı olabilir ne yapmıştır. Kentsel ve kırsal. sosyal donatılar ne demek bu eğitim.sağlık. kùltùr. kurum kentsel ve kırsal donatı ne demek şimdi ben bir yerde evimi donatırım ve bu salonu bir şeylerle donatırım ama şehri ne ile donatıyorsunuz. Yani şimdi kentsel ve kırsal donatılardan eğitim, sağlık, kùltùr, hastaneyi, hapishaneyi bunlar hep donatıyorlar mı bùyle algılıyorum. Hayır bunlar bir eğitim kuruluşudur yani donatı ismi vermekle bir plan proje yükseklik bir şey kazandıramıyoruz ki. Kırsal konut kalitesi şimdi yükselteceğiz diyorum kırsal konut kalitesi kırsal konutun resmini çizin, planını çizin, projesini getirin o kırsal konutta oturan vatandaşın sıkıntılarını söyleyin, isteklerini, arzuların belirtin. Ve bu istek ve arzular doğrultusunda yeni bir konutun şemasını planını çizin bu ihtiyaçlara cevap verecek bir konutu gøsterin tamam bu projenizi biz eleştirelim. Burası eksik olmuş, ahr burada olması lazım veya da pencere şurada olması lazım yok ki öyle bir şey. Kırsal konut kalitesini yükseltelim. Çevre yönetim sistemi bu sistemde üç tane çed yazılmış vatandaş bir tane çedden kurtuldu üç tane çed yazılmış, stratejik çed, çed, ön çed., arka çed şimdi arkadaşlar çed dediğimiz çevre etki değerlendirmesi raporu yani herhangi bir özellikle sanayi tesisi diyelim ticarethanelerin çevre, doğa, zarar vermemek için gürültü, patırtı insan sağlığına zarar vermemek için bir rapor tanzimdir. şimdi eğer siz tutarda bu çevre ile ilgili her türlü çalışmanın bir engel veya sorun ortaya çıkarttırsanız o zaman kalkınma değil tamamen önleyici bir tedbir almış olacaksınız.

şimdi bu şeylerden sonra şunu ifade etmeliyim. Bu plan ve proje daha doğrusu bir empoze edilme durumudur. Yani kabul ettirme ama bizim arzumuz ise koordinatörlerine ve GAP İdaresinin daha ziyade öncelikle verileri, tabanları, gørüşleri halktan alması gerekir. Hani katılımcı budur bana göre bu proje Ankara'da düzenlenmiş. Bir kısmı takdir ediyorum araştırmışlardır incelemişlerdir ama ağırlıklı olarak kendi düşünce ve fikirleridir. Mesela öneri olarak söylüyorum şimdi Urfa'da en çok söz edilen nedir bir Urfa biberi, Urfa biberi konusunda bir araştırma inceleme herhalde daha somut daha güzel bir örnek. Diyarbakır karpuzu, Kilis'in üzümü zeytini, Antep'in fıştığı, Siirt'in kilimi bu konular halkımızın gündeminde olan konulardır. Bu konularda bir araştırma inceleme yapılırsa daha iyi olur, daha sağlıklı olur. Bir diğer önerim bir Güneydoğu Urfa'da bir aşiret konusu var, kabile var, soy ismi var. Yani aşiret bağlarının iyi tarafları, kòtu tarafları, dezavantajları, avantajlı durumları incelenmiş midir.

Diğer bir önerim tarlaların itilafları mülkiyet konuları var bunları incelenmiş midir. Acaba Güneydoğu'da ki bu tarla yüzünden çok kan davaları, sağlık konusu deniliyor. Sağlık konusu da çok önemli tabi insan açısından doktor, eczane, hastane ve hasta dòrtlùsù var. Doktorla, eczane ile, hastane ile, hasta ile ilgili gerekli bütùn şikayetler sorunlar bilinmekle beraber bunlarla ilgili ne yapılabilir. Sonuç olarak şuraya getiriyorum yani projelendirmenin bu kadar büyütülmesi ne gerek yok bir alt yapı var, bir sosyal durum var, bir ekonomik yapı var. Alt yapının temel sorunları yol, su ve elektriktir. Sosyal yapı zaten biliyoruz okuldur bugün Türkiye'de çok okul var

ama bugün Gaziantep'te bir sınıfta 80 kişi var siz buna bir çare bulun, hastanelerde hastalar ilaç alamıyor buna çare bulun. Ekonomik durum da yine.

Diğer bir üzerinde durduğum konu bir toplumun bir inanç, din sistemi vardır. Acaba bu plan ve projeler düzenlenirken, araştırılırken, inançları, görüşleri, dinleri ile ilgili dikkate değer bir şey alınmış mıdır veya değerlendirilmiş midir. Buna öncelik verilmesi lazım. Kusura bakmayın birkaç dakika daha vaktinizi alacağım Türkiye'de bugün 2000 tane kütüphane 400.000 tane kahvehane var. Acaba GAP İdaresi 2000 kütüphane ile 400.000 kahvehaneyi karşılaştırdığımda halkımızın bu kahve köşelerinden nasıl çıkarılacağını, hayata nasıl kazandırılacağı için bir inceleme, araştırma, projelendirme yapsalar daha iyi olmaz mı. Anlatım sadeliği olması lazım Projelerin Kilis'le ilgili arkadaşlarımızın şimdi biz görüyoruz Kilis'te bir GAP İdaresinin çok güzel eski tarihi ile valimizin kazandırdığı bir ÇATOM var. Acaba bunun dışına Kilis vilayetinde GAP İdaresinin somut olarak bir işlevi, etkinliği, projesi, katkısı var mıdır. Bir örnek verilebilir mi. Şimdi Kilis'in yapılaşması, temizliği, imarı konusunda GAP İdaresinin katkısını öğrenmek istiyorum nerede bu Sayın Belediye Başkanımız burada olsun siz bugün Kilis'i gezdiniz. Kilis'in yolları, asfaltları, caddeleri tamamen kabul etmek lazım kirli temizlik sorunu atık su nerede acaba buna akıl verilmiş mi. Doğal gaz Kilis'ten geçmiyormuş bundan GAP İdaresinin bilgisi vardır herhalde. Suriye sınırından 877 kilometre, Suriye sınırdan 877 kilometre peki soruyorum şimdi. Güvenlik açısından her ne kadar yapılmışsa da esasen ekonomik önlemede kaçakçılığı önlemek için 500 metre genişliğinde 877 kilometre mayınlı saha vardır. Ve tahminimize göre tabii matematiksel olarak 350 bin dönüm araziye kapsamaktadır hepside çok değerli araziler. Ölü topraklar şimdi kaçakçılığa olmadığına göre peki 350 bin dönüm arazi bir küçük Avrupa ülkesi kadar bir yer. Peki GAP İdaresi siz toprakların yeniden tarıma kazandırılması konusunda bir proje bir çalışma faaliyetiniz var mıdır? Bu konuya el atabilir misiniz.?

Sonuç olarak şunu diyorum hiçbir proje ve hiçbir plan gerçekleşen bir plan kadar olamaz. Şehircilere de, GAP İdaresinin yöneticilerine de, plancılara da şu soruyu soruyorum. Siz bir pilot bölge tespit edin siz şu kasabının yolları trafik yolları dediğimiz yolları otopark olarak kullanımsın, yaya kaldırımlarda esnafın tarafından işgal edilmesin. Böyle bir caddeyi, böyle bir sokağı, böyle bir şehri gerçekleştirebiliyor musunuz. Birecik hepimizin bildiği bir kent hepimizin bildiği bir şey peki Bireciğ'in çevre sorunu diyoruz. Bireciğ'e gidiniz Bireciğ'in tüm katı, çöplük hepsi ne varsa Fırat'ın kenarında dizilidir. Kanalizasyonda zaten Fırat'ın içine akmaktadır peki bu durumda hangi çevreden, hangi temizlikten bahsedeceğiz. Dinimizde temizlik imandandır denilmesine rağmen, camilerimize baktığımız zaman aynı konuları görüyoruz bunların incelenmesi lazım. Bir belediye başkanına sorum şu siz 8-9 katlı bir iş hanı projesine izin verirken inşaatı izin verirken veya da 8-10 katlı bir apartmana izin verirken yani en az 40 dairesi bir iş yeri veya ev olursa siz sorabilir misiniz ki bu iş veya inşaat bittikten sonra 40 tane arabanın otopark yerini gösterebilir misiniz.

Çok teşekkür ederim sabırla dinlediğiniz için.

Mehmet ÖZÇİLOĞLU- (Kilis Sanayi ve Ticaret Odası Başkanı)

Bu toplantıyı düzenlediğiniz için GAP İdaresine teşekkür ederiz.

Anlattıklarınızdan iki şey anladım. İstihdam ve sosyal yaşamın geliştirilmesi. Bunun her ikisi içinde yatırım şart. Yatırım içinde artık devletin yatırımdan elini çekmesi diyoruz ama en çok sevdiğimiz bir konu devlet artık yatırımdan çekiliyor ve özelleştirilmeye geçiliyor. Bunun içinde yatırım şart demiştik, devletin yatırım için teşvik vermesi gerekir. Yatırımcı bir tüccar veya sanayici kendi cebindeki parayı harcayıp da istihdam yaratamaz. Bunun için mutlaka devletin teşvik etmesi gerekiyor. GAP bölgesi ile Odalar ve borsalar birliği ve kalkınma bankasının bir danışmanlık hizmeti olacak. Bu dokuz ilde var. bu Kilis'te de var. Bunun için bir toplantı yapılmıştı ben bu toplantıya katıldım orada da özellikle bunun Kilis'ten başlamasını önermişim. Fakat bugüne kadar aradan 3 sene zaman geçti bir danışmanlık kurulmadı. Şu anda bizim yatırımcı arkadaşlarımız var. Bu yatırımcı arkadaşlarımız acaba Kilis'te ne yapabilirim bunun arayışı içerisinde. Buna biz Ticaret Odası olarak, Organize Sanayi Bölgesi olarak mümkün olduğu kadar yol göstermeye çalışıyorsak da buna mutlaka yetkili kuruluşlarımızın el atıp danışmanlık hizmetini vermesi gerekiyor. Bir zamanlar her kes un fabrikası kurdu ve Türkiye'de bir un fabrikası enflasyonu meydana geldi. Bu tip yatırımlara bir yön verilmesi gerekiyor demişim eğer zamanın da böyle bir yön verici kuruluşlar, yatırımlara yön verecek kuruluşlar önceden böyle bir faaliyete geçmiş olsaydı bu fabrikalarda bu kadar olmazdı. Un fabrikası enflasyonu olmazdı. Bu yapılan toplantıda en çok istihdam ve sosyal yaşamın geliştirilmesi demişlerdi. Bunun yanında Aziz Bey arkadaşımız belirtti eğitime önem verilmiyor. İlk okuldan eğitime önem verilip yüksek okullara bu yapılacak eğitimlerin yönlendirilmesi gereklidir.

Beni dinlediğiniz için teşekkür ederim.

Nihat ACAR- (Tarım İl Müdürü)

Sayın vali yardımcım, Diyarbakır'dan gelip de bu toplantıyı planlayan proje ekibi, sayın katılımcılar hepinize öncelikle teşekkür ediyorum. Önce bu toplantı ile ilgili bir iki söz söylemek istiyorum.

Daha öncede belirtildiği gibi burada bir toplantı yaptık 29 Mayıs'ta daha sonra 20 Eylül'de Diyarbakır'da bir toplantı yapıldı ve bugün de yine bir toplantı yapıyoruz. Ancak bunu özellikle bir tenkit olarak alınmasını istemiyorum. Ama bu toplantının arzu edilen bir şekilde yapılamamasının nedenleri var. Sayın Vedat Bey Diyarbakır'a Kilis'ten katılan olmadığını söyledi. Tabi şartlarını bilemiyorum biz o daveti bir gün önce, bir gün önce değil bir akşam önce aldık. Yani 19 akşamı elimize geçti 20 akşamı da orada toplantının olacağı belirtildi. Diğer bir nokta ben yine bunları bir şey olarak söylemiyorum ama bu toplantılar mutlaka birkaç gün önceden planlanmalı ve ben ona talibim. Özellikle ilimizde ki yapılacak olan toplantının koordinasyonu birileri tarafından sağlanmalıdır. İnaniyorum ki katılımcılar artacaktır konu çok daha detaylı işlenecektir

diye düşünüyorum. Evet bir çok kişi ismen davet edilmiştir ancak onların çeşitli nedenlerle katılmaları mümkün olmayabilir. Ama burada Ticaret Sanayi Odamız da olabilir, bizde olabiliriz, bir diğer kuruluşta olabilir. Eğer birkaç gün önceden bu toplantının planlanması bildirilirse biz en iyi şekilde onu organize ederiz bundan kimsenin şüphesi olmasın. Yine bunu bir tenkit olarak lütfen alınmasın bu bölge kalkınma projesi ile ilgili çalışma akşam çok vakit bizim elimize geldi. Ben bunun da yine birkaç gün önceden bizim elimize ulaştırılmasını istiyorum. En azından kendi aramızda bir değerlendirmenin yapılması ve inanıyorum ki burada o toplantının konan projelerle ilgili zannediyorum önerilen çok daha farklı olabilirdi. Aziz Bey çeşitli şeylere değindi ben çok fazla onlara girmek istemiyorum. Ancak şunu belirtiyorum GAP Projesinin dokuz ilinden birisi Kilis ama diğer illeri bilmiyorum ama Kilis biraz kenarda kaldığı için bu projede de arzu edilen etkinliği gösteremiyor veya alamıyor diye düşünüyorum.

Öncelikle bu nereden çıkıyor onu belirtmek istiyorum. Sizde belirttiniz daha önce toprak ve su kaynaklarının kullanımı ile gündeme gelen GAP Projesi daha sonra sektörler arasında bir entegre proje olarak düzenlendi ve bir master planı sonunda bu çalışmalar hazırlandı ve gündeme kondu. 10 yılı aşkın bir süre içinde ilk geldiğim de Kilis'e GAP iliyiz GAP ile ilgili neler yaptık, neler yapılıyor sorusuna aldığım cevap: Sadece 23 bin aşısız bağ çubuğunun dağıtıldığı şeklinde oldu. Tabi 10 yılı aşkın süre geçmişti şimdi bizim problemimiz Kilis olarak ben özellikle diğer konulara girmek istemiyorum.

Tarım konusuna girmek istiyorum, öncelikle Kilis tarımda son derece ama son derece çok gerilerde bir noktadadır. Bu şurada yaptığım 7-8 aylık bir etüt çalışması sonucu ortaya koyduğum bir şeydir. Evet her ilin sorunu var özellikle GAP illerinin sorunları daha büyük ama Kilis'in diğer sorunlarının yanında en önemli sorunu da tarım. Neden tarım; çünkü Kilis yıllar boyu değişik sektörde ekonomisini yönlendirmiş, çalışmalarını o doğrultu da yapmış ama o sektörün ticari sektörün belli aşamadan sonra belli noktalarda tıkanması veya değişmesi sonucu vatandaş arayışa girmiş. Ama tarım hiç arzu edilmeyen bir noktada olduğunu da kendisi görmüş. Şimdi bakıyoruz ki Türkiye genelinde 20 yıl önce yaşanmış ve bitirilmiş konular burada yeni yeni gündeme geliyor yeni yeni önümüze çıkıyor. Öyle ise biz çok kısa zamanda bu şeyleri planlamak ve yapmak durumundayız. Peki bunlar için ne istiyoruz daha önceki toplantılarda bundan bahsetmiştim. Öncelikle çok detaylı bir çalışma ile ilimizin net fotoğrafını ortaya koymaya çalıştık, çalışıyoruz bunu mutlaka elde edeceğiz. Bunun neticesinde gördük ki bizim tarımsal yapımızda gelişmişliğin olmamasının yanında bitki desenin de çok özellikler var. Çok önemli bir yapı olarak karşımıza bir bağcılık çıkıyor zeytin yetiştiriciliği bunu yanında nohut bir miktar mercimek ve tarla ziraatı yani ağırlıklı olarak tarla ziraatı. Öyle ise bu durumda ne yapmak durumundayız. En önemli problemi olan sulamayı belli aşamada çok süratli ortaya koyup çok küçük arazilerden çok fazla gelir getirilmesini sağlamak durumundayız. Bununla ilgili arkadaşlarımız bir çalışma başlattılar çeşitli projeler hazırladık. Bu projelerin başında bağcılıkla ilgili projeler özellikle gündeme geldi. Amacımız şıralık, şaraphık olan çeşitleri acaba sofralık çeşitlere bir miktar dö-

nüştürmemiz mümkün mü. Bu doğrultu da çiftçimizi yönlendirmemiz mümkün mü, bu doğrultuda demonstrasyonları yapmayı planladık çok güzel bir proje arkadaşlarımız hazırladı. Bu projeyi GAP İdaresine de arz ettik, destek istedik kendilerinden en azından 5 dekarlık 10 dekarlık sahaları kapsayan bir projemizden 20 tane çiftçimizi örnek almak sureti ile yararlandırmayı amaçladık. Ancak şu ana kadar bu doğrultuda müspet bir bilgi alamadık. Bunun yanında seracılıkla ilgili çalışmayı mutlaka çıkarmamız lazım dedik belli oranda. Özellikle ben Sayın Valimize buradan teşekkür etmek istiyorum. Katkıları bu doğrultuda önemli bir oranda oldu. olacağını da belirttiler. Ve şu anda o doğrultuda çalışmalarımızı sürdürüyoruz. Mutlaka daha kısa vadede gelir getirebilecek ve daha iyi ekonomik katkı sağlayacak projeleri sağlamak durumundayız. Diğer bir proje zeytin üretimi ile ilgili yine en önemli ürünlerimizden biri zeytin. Ama bu zeytin de yine yağlık bir çeşit sofralık çeşitler yok ama çok yakınımızda dediğimi gibi mesela İslahiye’de orada seracılık belli boyut kazanmış. Bunun yanında yüksek sistem bağ tesisleri kurulmaya başlanmış. Bizim öncelikli ilgili projelerimiz var .koyuculukla ilgili, yem bitkilerini geliştirme ile ilgili, fıstık üretimini geliştirme ile ilgili projeler. Bunları çok uzatmak istemiyorum ama bunlarda ki en önemli faktör mutlaka bir finans kaynağının destek vermesi gerekiyor. Çiftçiye gidiyorsunuz bir öneride bulunuyorsunuz diyorsunuz ki 5 dekar yüksek sistem bağ koyalım. Bir bakıyorsunuz arkadaşlarımız projeyi yapmış 2,5 milyar lira bir ödeneye ihtiyacı var paraya ihtiyacı var. Bunun hepsini kendisinin vermesi mümkün değil bunun mutlaka bir kısmının devletten veya bir kısmının desteklenmesi gerekir diye düşünüyorum. Bizim özellikle isteğimiz artık kamu fonundan mı olur nasıl bir finans kaynağı yaratılabilir bilmiyorum Çünkü Kilis’te ki tarım çiftçisi son derece fakir. Belki Türkiye’nin en fakir tarım çiftçisi bu bölgede diye görüyorum. Çünkü ben yedi bölgede on üç ilde çalışarak buraya geldim. Kilis’te tarım kesimi son derece kötü durumda ve şu anda ne yapacağını şaşırmış durumdadır. Bu arada tabi biraz da sulamadan bahsetmek istiyorum. Bizim en önemli sorunumuz su 105 bin hektar sulanabilir alanın 70 bin hektarı sulanabilir özelikte, şu anda 12 bin hektarı şöyle veya sulanabiliyor. Ama bunu yanında Birecik pompaj sulaması ile 12 bin hektar, Kayacık Barajı ve Soya barajı ile 12 bin hektar, 24-25 bin hektar sulanabilecek saha ile ilgili çalışmalar devam ediyor. Bunun çok büyük bir süratle bitirilmesi ve çalışmalarının yapılmasında çok büyük yarar var. Bu ne sağlayacaktır. üretimde 4-5 kat gelir sağlayacaktır. Bu konuda mutlaka sulama projelerinin ilimiz için öne alınmasında büyük yararlar görüyoruz. Tabi bu arada bu bahsedilen proje ile ilgili çok fazla detaya girmek istemiyorum. Belirtilen bu 16 tane maddeden bir tanesini önemsemek veya geriye bırakmak mümkün değildir. Ama daha öncede belirttiğim gibi eğer bizler daha önce bu dokümanı alsaydık zannediyorum daha detaylı ve faydalı olacak şekilde katkılar sağlayabilirdik. Tabi bizim açımızdan en önemli şey ekonomik yapıyı iyileştirmek. Ve ben ona inanıyorum ki bütün problemlerin başında ki sorun buradan kaynaklanıyor. Tabi ne yapacaktır sosyal yapıyı iyileştirecektir, sosyal yaşam kalitesini daha ileriye daha yükseğe çıkaracaktır. Tabi en önemli bizim açımızdan da biz onu takdirle söyleyebiliriz çevre kirliliğinde Türkiye’de problem olmayan illerin başında Kilis geliyor. Çünkü mücadele konusunda hassas davranıyoruz çiftçimiz de o doğrultuda. Zaten çok geniş

alanlarda ilaçlama yapılmıyor bölgemizde. Ben çok fazla zamanınızı almak istemiyorum ancak her ay bu toplantının düzenleneceği belirtildi. Biz bundan çok büyük memnuniyet duyuyoruz, biz birkaç gün önceden bilgilendirilirse bu toplantının hazırlanmasında her türlü desteği veririz. Ve ben hepimize saygılar sunuyorum.

Vedat ÖZBİLEN- (Güneydoğu Anadolu Bölgesi Kalkınma Planı Koordinatörü)

Aradan sonra ikinci oturumu açıyorum. İlk olarak sayın Mehmet Beyi çağırıyorum çünkü onun bahsetmiş olduğu teşvikler konusu vardı, bu önemli çünkü eğer biz serbest piyasa ekonomisinin kurallarını oluşturmak istiyorsak kalkınmada özel sektör etkin rol alabilmesi, ekonomiye rol alabilmesi için çeşitli araçlar var. Bunlardan biri teşvik konusu acaba teşvikten ne anlıyoruz bunun daha detaylı açıklanması gerekiyor. Buyurun Mehmet Bey.

Mehmet ÖZÇİLOĞLU- (Kilis Sanayi ve Ticaret Odası Başkanı)

Devletin yatırımcıya mutlaka maddi imkan olarak teşvik vermesi gerekiyor. Bunu en az beş yıllık kredi, beş yıl ödemeli kredi bir veya iki yıl ödemesiz düşük faizli kredi şeklinde vermesi gerekiyor. Nasıl yatırımcı elini taşın altına koyuyorsa, ben zaman zaman arkadaşlar arasında toplantıda söylüyorum. Yatırımcı elini taşın altına değil, yatırımcı şu anda kafasını taşın altına, dağın altına koyuyor. Bu kadar durgun bir piyasada eğer yatırım yapabiliyorsa o girişimciye devletin mutlaka desteklemesi lazım. Desteklerken de maddi olarak desteklemesi lazım. Yatırımcı Ahmet Bey, dağın başına çil çil dolarını, altının bozdurup toprağa yatıramaz. Yatırımcı, madem ki kafasını taşın altına koyuyor, dağın altına koyuyor buna da devletin yardımcı olması gerekir.

Şu anda bizim Organize Sanayide yaşamış olduğumuz hiçbir problem yoktur. Alt yapılarımız devam ediyor maddi bir sorunumuz da yok yani başka bir sorunumuz da yok. Ama bizim organize olarak sorunumuz yok derken, yatırımcı olarak sorunlarımız var. Yani zannetmiyorum ki bu sadece Kilis'in bir sorunu değildir. Şu anda bütün ihracatçılara üç kağıtçı, hayali ihracatçı olarak bakılıyor. Böyle bakılmaması lazım. Devletin bunu zamanında kontrol etmesi, devletin ihracata teşvik vermesi gerekiyor. Yatırımcı yatırımını yapmış, üretimini yapmış malı ihraç edemedikten, satamadıktan sonra neye yarar. İstihdam yaratalım diyoruz istihdam yaratmak için yatırım lazım. Devletin yatırıma ve ihracata mutlaka teşvik vermesi lazım. Belki Avrupa Birliğine gireceğimizden dolayı ihracattaki teşvikler aleni olarak verilmeyebilir. Bundan sonraki toplantıya da Ticaret Odası Yönetim Kurulu Başkanı olarak, sanayici ile ilgili toplantıların ticaret odamızda yapılması için her türlü yardıma hazırım. Tarım ile ilgili toplantıda sayın müdürümüzde belirtti çok güzel projeler var. Sağ olsun ben bir Kilis'li olarak kendisine gerçekten minnettarım. Kilis'e bir şey yapılsın diye çalışıyor. Bundan sonraki toplantılarımda sanayi ile ilgili olanı biz yapalım, tarım ile ilgili toplantıyı da tarım müdürümüz ve ziraat odamız müştereken yapınlar diye öneririm. Teşekkür ederim.

Vedat ÖZBİLEN- (Güneydoğu Anadolu Bölgesi Kalkınma Planı Koordinatörü)

Mehmet bey bir sorum daha var. Kilis ili olarak tarım mı yoksa sanayi gelişmesi mi önemlidir. Değerlendirmesini yapabilir misiniz.?

Mehmet ÖZÇİLOĞLU- (Kilis Sanayi ve Ticaret Odası Başkanı)

Kilis açısından değil ben Türkiye açısından diyorum, sadece Kilis'te bir sanayi olmuş veya tarım olmuş değil. Türkiye'nin tamamında gönül ister ki her türlü yatırımlar olsun. Bunda tarıma öncelik verilsin, sanayiye öncelik verilsin olmaz. Bunların her ikisi de birbirini tamamlayan unsurlar. Bunun at başı bunların ikisinin beraber gitmesi lazım. Yani birine ağırlık verelim birisi biraz arka safhada kalsın öyle şey olmaz. Eğer sanayiye geliştürmemiz icap ediyorsa; pamuk ekilmemiş ve üzüm yetiştirmemiş, şaraplık üzüm veya sumaklık üzüm yetiştirmemiş tarıma destek vermezsek sanayi gelişmiş neye yarar. İplik fabrikası olmuş pamuk ekilmemiş neye yarar veya pamuk olmuş iplik fabrikası olmazsa neye yarar. Yani bunun her ikisini de devletin müştereken teşvik etmesi lazım. Birine ağırlık verip de birini göz ardı etmemesi gerekir. Bu dileklerimizizin üst düzeylere, gerekli kişilere iletilmesini istiyoruz, teşekkür ederim.

Ahmet TURNA- (İl Kültür Müdürü)

Sayın valim, GAP İdaresinin değerli üyeleri ve mesai arkadaşlarım hepiniz hoş geldiniz.

Şimdi konuşmacı arkadaşlarımız ve GAP İdaresi deminden beri ekonomik ve sosyal kalkınmadan bahsettiler. Ve bir konu vardı ki kültür değerlerine sahip çıkılması, şimdi kültür değerlerine ne kadar sahip çıktı proje bazında? Zaten yatırım gücümüz yok deniyor. GAP İdaresi ile bir konu tartışıldığı zaman biz proje üretiriz, projemizi ilgili yerlere götürürüz. En son örnek Gaziantep Zeugma'da su altına kalan bir harabemiz var. Madem ki proje üretiyordu GAP İdaresi böyle bir proje üretti mi? Kilis'te ki kültür varlıkları ile ilgili kültür müdürlüğü veya da kültür bakanlığı nezdinde bir girişimde bulunarak bunların projelendirilmesi için bir çalışma yaptı mı? Projeler hazırlanıyor fakat hayat bulma şansı ben zannetmiyorum ki olsun. Çünkü proje bazında her şeyimiz var yani bir kültür envanterini kültür bakanlığı çıkarıyor. GAP İdaresi bu projeye ne kadar katkıda bulunuyor veya da müşterek götürebilmesi için bir girişimde bulunuyor mu? Ayrıca bu tür toplantılarımızı daha ziyade ihtisas toplantıları şeklinde yapmak durumundayız. GAP Bölgesinde dokuz kültür müdürlüğü var. Kendi alanımızda konuşmak istiyorum. Dokuz kültür müdürünü bir araya getirsek bu kültür müdürlerinin birbirleri ile kaynaşması, birleşmesi ve proje üretmesi ayrıca bu şekilde bir saatlikte değil. Değişik alanlarda, değişik mekanlarda bir Urfa'da, bir Kilis'te kültür müdürlerini toplayalım. Bir saat değil, en azından bir iki gün ve bu işin uzmanları ile tartışalım. Şimdi gayemiz çözüm üretmekse, bu projelere hayata geçirmekse ancak bu şekilde olur. Şimdi kültür varlıklarını değerlendirelim veya da bir gelecek kuşağa aktaralım. Çok güzel. Bunu kültür bakanlığı da yapıyor o zaman GAP İdaresinin bunu projelendirmesinin anlamı nedir. Demin ki konuşmacı arkadaşlarımız tarım il müdürlüğünde bir takım pro-

jeleri var. Tarım bakanlığı bu projeye destek veriyor zaten bu projeyi hayata geçirmek için elinden gelen desteği veriyor zaten. Şimdi ikinci bir projeye ne gerek var hayata geçemedikten sonra raflarda kitaplarımız dolu okuyanımız yok. Projeler her tarafta var hayata geçemeyen projenin ne mantığı var.

Özellikle Güneydoğu en azından Kilis, milattan önce 5-6 bin yıllarına dayalı bir hayat belirtirinin olduğu bir şehir. Şimdi bu projeyi önce en azından Türkiye’de değil de GAP bölgesinde tentalım. Yanlış hatırlamıyorsam 91 yıllarında GAP şölenu adı altında bir etkinlikleri vardı GAP’ın. Şimdi geriye gidiyoruz GAP olarak. Böyle etkinlikler yapalım. Kültür seviyesini yükseltelim. GAP bölgesinde niye bir tiyatromuz yok. Gaziantep’e tiyatro geliyor, Urfa’ya da geliyor çünkü büyükşehir. Özel sektör getiriyor. GAP İdaresi kültür bakanlığı ile projesini gerçekleştirsin Kilis’e de tiyatro gelsin. Konferans tertiplerin ama yasak savarcasına kısa bir süre önce haber veriliyor envanter verilmeden toplantıya çağırılıyor. Konuşmamız istenmiyor. Bize önce bir doküman verin hazırlanalım karşı karşıya tartışalım. Proje çıkması için bunun yapılması lazım bu da yapılmıyor. Ben biraz sitemli konuşum hepinizden özür diliyorum. Sitemimde herhalde haklıyım çünkü yapılan işler kendi kurumlarını çok iyi bilen arkadaşlar. Kendi kurumlarında icraatlarını yapan arkadaşlar GAP’ın katkısı ne olacak bunu somut bir şekilde soyuttan somuta getirerek projenizde bütün olaylar soyut gibi keldi bana. Kağıt üzerinde proje bazında var fakat somut hiçbir şey yok. GAP şölenu yapalım o zaman. Dokuz GAP ilini kapsayacak. bakanlıklar düzeyinde ve GAP illeri arasında koordine sağlayarak kültür şölenu ve sempozyumlar düzenleyelim. Biz ekonomik yönde Urfa’yı, Kilis’i kaldırdık. Eğitilmiş insanımız yok, sosyal seviyesi yükselmiş insanımız yok ne yapacağız. Sosyal aktiviteyi yükseltebilmenin yolları bugünden başlar. Biz 10 yıl sonra 5 yıl sonra Kilis’e su getirdik. Sulu tarımı yapabilecek elemanı bugünden yetiştirmedikten sonra gelen suyla topraklarımız çoraklaşacak. Bugün Urfa’da toprakların çoraklaşmaya başladığını medya kanalı ile öğrenmiş bulunuyoruz. Benim alanım değil. Ziraat alanında bu işlerin ihtisasını yapmış arkadaşlarımızdan duyduklarımızı söylüyoruz. Şu anda Harran’da gerçekten aşırı sulamadan dolayı çoraklaşma başladı. Projemiz neredeydi bizim 89 daki mastur projesi neredeydi. Çukurova öldü diyoruz yanlış sulama, yanlış ilaçlama sonucu Çukurova öldü. Urfa’yı da bugün öldürme noktasındayız çünkü insan yetiştirmiyoruz. Hepinize saygılar sunuyorum.

Vedat ÖZBİLEN- (Güneydoğu Anadolu Bölgesi Kalkınma Planı Koordinatörü)

Yalnız ben bazı konuları açıklama ihtiyacı duydum GAP idaresinin rolü hakkında. Özellikle çok soruldu. Konuşmamda bahsettim Bakanlar Kurulu 2010 yılında Güneydoğu Anadolu Projesinin bitirilmesini istiyor. Çünkü 10 yıldır bölgede hassas bir durum yaşandı onun getirdiği bir çözüme var. Çözülme yeniden toparlayabilmek için 89 yılında yapılan planın yeniden gözden geçirilmesi gerekiyor. Bu konuda GAP İdaresi görevlendirildi yani GAP İdaresi görevi bu planı yapmak birinci görev o. Ama GAP İdaresinin görevi hiçbir zaman uygulama yapmak değil. Bu kesinlikle aklınızdan geçmesin GAP İdaresi uygulayıcı bir kuruluş değil. GAP İdaresi planı ya-

pan, eş güdümü sağlayan, koordinasyonu sağlayan bir kuruluştur. Kanun Hükümündeki Kararname de bu böyledir. Proje Devlet Bütçesinden ayrılan ödeneklerle yürütülmektedir. DPT'ye teklifte bulunur. DPT uygun gördüğünde hayata geçer. Şimdi bu sistemi tabi biz yeni yapacağımız planda da irdelemek istiyoruz. Bu doğru mu? GAP İdaresi bu planı yaparken katılımcı yapalım sizlerin de görüşleri alınsın. Yani biz hiçbir zaman tarım bakanlığımı empoze edecek bir projeyi burada hazırlamayacağız. Zaten tarım bakanlığı ile birlikte yapacağız orada ki projeleri alıp değerlendireceğiz. İşte tarım il müdürleri ile tartışacağız Kilis'te ki, Batman'da ki, Şırnak'ta ki gelişmeyi. Ankara'da bununla ilgili koordinasyonu sağlayacağız Tarım Bakanlığının temsilcileri var. Onlar zaten bu plandan haberdarlar onlara soracağız onlar bize bir şeyler önerecekler ki biz de plana ekleyelim. Yani biz bir şey önermeyeceğiz biz sadece katalizör bir kurumumuz ilgili kuruluşlar Tarım Bakanlığı olsun, Sanayi Bakanlığı olsun, Milli Eğitim Bakanlığı, Sağlık Bakanlığı onların temsilcileri bu planın içinde olacaklar zaten. Ama sizlerde olacaksınız sizlerin görüşleri de girecek. Bu toplantının düzenlenmesi ile ilgili görüşlerinizi aldık. Bundan sonra bu tür aksaklıklar yaşamamak için Vecdi Bey'le birlikte daha verimli toplantılar yapacağız. Temasa geçip bu toplantıların daha verimli olmasını sağlayacağız. Ama hiçbir şey sonuçlanmış değildir bu taslak rapor hakkında ki görüşlerinizi her an bize iletebilirsiniz. Onun için iletişim adreslerini sık sık burada gösteriyorum. Faksımız var, telefonumuz var, e mail adresi ile de bize ulaşabilirsiniz. Hatta valilik kanalı ile de ulaşabilirsiniz. Onun için her şey bitmiş değil, bu doküman tartışmaya açılmış durumda. Bitmiş bir şey de değil o açıdan bunu bu şekilde değerlendirmenizi istiyorum.

Hem Mehmet Bey'in hem sizin açtığınız konu var; artık ihtisas toplantıları yapalım ona başlayalım dediniz. Evet ona yakında başlayacağız ama ilk önce şunda ortak bir noktaya gelmemiz gerekir. Yeni bu genel bir doküman bizim bütün projeye bakış açımızı ortaya koyacak. Ondan sonra da sektörlere inip ihtisas çalışmalarını yapacağız. Hatta o konuda kapanışta bilgi vermek istiyordum ama bizim belirlemiş olduğumuz yirmi bir tane delegasyon konumuz var. Ama bu konuyu biz yapmayacağız sizler yapacaksınız. Bunda turizmden tutun kültüre kadar arazi planlamasına kadar eğitim, sağlık, sivil toplum örgütlerinin kapasitesinin artırılması, finans modelleri, küçük orta ölçekli işletmelerin desteklenmesi, özel kesimin desteklenmesi gibi konular var. Bilişim sektörü, tarımsal yayın danışmanlık, önder çiftçi yayım projeleri, Arazi ofisi ve arazi edinme fonun modelleri, GAP Bölgesinde ağaçlandırma, erozyonunun engellenmesi, hayvancılık projeleri, toprak ve su kaynaklarında kirliliğin önlenmesi, kentsel yönetim modelleri neler olmalıdır. Tespit ettiğimiz yirmi bir tane konu var bunları sizlerle yapacağız. Buna da biz delegasyon ismini veriyoruz. Hatta bunu uzman bazı kuruluşlarla yapacağız ve bu uzman kuruluşlar, sizlerle temasa geçecek ve bir örnek vermek istiyorum. Kültür Müdürümüzün bahsetmesi üzerine bu konuya değiniyorum. Mesela tarih ve kültür varlıklarının saptanması, korunması, değerlendirilmesi ve planın içerisinde kültür varlıklarının nasıl bakacağız, Türk Tarih Vakfı ile birlikte yapacağız. Ama Türk Tarih Vakfı sizinle birlikte yapacak. Dedğimiz gibi dokuz il Kültür Müdürünü

toplayacak bölgede herhangi bir yerde bunun kalkınma planına nasıl girmesi konusunda sizlerin görüşlerini alarak yapacaklar. Aynı şekilde özel sektörün sorunları Mehmet Bey'in bahsettiği gibi. Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği ile birlikte bu işler yapılacak. Yani bundan sonra ki toplantılarımız, sizin dediğiniz gibi ihtisas konularına yoğunlaşacak ve orada daha kapsamlı tartışmalara ayrılacak. Ama ilk önce şunda bir hem fikir olmalıyız. Genel vizyon, amaç, hedefler dokümanında önerdiğimiz şeyler konusunda hem fikir olursak diğer illerden gelen görüşlerle, ihtisas komisyonlarında yapılacak çalışmaları bu yönlendirecektir. Çünkü kabul ettiğimiz genel strateji bu, bu strateji, bu stratejiye varmak için politikalar ve araçlar, artık somut konulara ineceğiz. Şu anda çok genel görülen konular o ihtisas toplantılarında daha da somuta ineceğiz oradan da projelere varacağız. Ondandan sonra diyelim ki yüz tane proje çıkacak dokuz il için o çıkan projeleri de en son aşamada sizlerle tartışıp yatırım programlarına girmesi içinde gerekli sistemi yine sizinle tartışıp politikacıya sunacağız. Diyeceğiz ki yaptığımız bu sekiz aylık çalışma sonunda yüz tane proje çıktı eğer bölgenin kalkınmasını istiyorsanız bunlara destek verin şu kuruluşlar da uygulama da sorumlu olsun. Onun için hiçbir şey daha geçmiş değil bu doküman eğer elinize geçmediyse tekrar yollarız. Bunları APS ile yolladık size elinize hızlı geçer diye, ama Ankara'ya döndüğünde artık bunu yapan şirketle özel olarak görüşeceğiz. Niye ellerine geçmedi diye. Bundan sonra ki sistemimiz eğer APS iyi çalışmıyorsa Valiliğimiz veya Tarım İl Müdürlüğümüze kullanıp bütün dokümanları size yollayıp sizin dağıtmanızı isteyeceğiz. APS'ye güvendiğimiz demek ki hiç kimseye ulaşmamış.

Bir de diğer konu bir anket formu dağıtıyoruz, üç tane soru var. Bunu şimdi de vermeseniz olur sonra da verebilirsiniz çünkü taslak metinler elinize geçmemiş. Burada özellikle dikkate almanız gereken konular şu; bizim bu on altı amacımız var. Bu amaçlar doğru mudur? Daha da başka amaçlar olmalı mıdır? Bunu eklemenizi istiyoruz. Bizim belirlediğiniz yada sizin önereceğiniz bu amaçlardan en önemli üç tanesini önermenizi istiyorum. Bu üç öncelikli amaç nedir? Bunu belirleyebilirsek bundan sonraki ortak doküman da yer alır. Bir de tabii bunun sıralamasını da yapmanızı ve öncelikli sıralara göre bir düzenlemeyi de yapmanızı istiyoruz. Eğer bunu bize faksla veya doküman eline geçenler varsa onları doldurup verilerse değerlendirme açısından da bize ışık tutacaktır. Ben fazla söz aldım sizin konuşmalarınızı engelledim söz almak isteyen var mı? Yoksa ben sıra ile söz vereceğim. Çünkü çekiniyorlar siz söz istemiştiniz. Buyurun.

Sevcan TARKAN- (İl Tarım Müdürlüğü Proje Şube Müdürü)

Bu GAP Bölge Kalkınma planı ile ilgili benim önemle belirtmek istediğim iki konu var. Tabii ki bölge kalkınma planı hazırlanırken, taslak oluşturulurken uzman bir kadro tarafından oluşturuluyor. Ama bu bölgede uygulanırken aynı uzman eleman kadrosu ne yazık ki yeterli düzeyde değildir. Bu dokuz ilimize baktığımızda her kamu kuruluşunda çalışan personelin ya yeni göreve başladığı ya da konusunda yeterince uzmanlaşmadığı görülecektir. Bence en önemli unsur, birebir ulaşılabilecek elemanların özel bir eğitim yada deneyimli bir grup olması gerektiği.

Diğer bir konu hazırladığımız projelerde muhakkak maddi bir desteğin sağlanması şart. Biz beş sene önceki liste on dokuz milyarlık bir hayvancılık projesi gerçekleştirmiştik. Geçen gün çiftçimizin birisi geldi sadece elli adet koyun vermiştik. Şöyle ifade etti; "Ben yıllardır çiftçilik yapıyorum bu beş yıl içinde daha önce yapmadığıma, elli koyunla ulaştım". Dedi. Yani kendisine çok önemli bir gelir sağlamış. Özellikle bu tür projelerin desteklenmesini istiyorum. Saygılar sunarım.

Mithat YAŞAR- (Çiftçi)

Muhterem Vali Bey, Sayın GAP, Değerli misafirler beni dinleyenler sizleri saygı ve sevgi ile selamlarım. Konuşmacı arkadaşlarımı da tebrik ediyorum bilhassa Aziz Beyi.

Arkadaşlar; Türkiye Ziraat ülkesidir, ziraatçılığımız can çekişiyor, hayvancılığımız kalmadı, ziraatçiliğimiz de can çekişiyor. Esasen işin sekteye uğradığı konu; bir konuyu ele alırken diğer bir konuları da beraber ele almamaktan ileri geliyor. Biz ziraat ülkesiyiz sanayileşmek istiyoruz fakat şu anda Batı ile rekabet edecek konumda değiliz. En azından sanayinin ziraat ile ilgili dallarında öncelik tanısaldı, şimdi bu hale düşmezdik. Ayrıca Ziraat mühendislerimiz, veterinerlerimiz birer orta okul mezunu gibi çalıştırıldıkça bu ülkede kalkınma olmaz. Ziraatçılıkta ziraat aletleri pahalı, akaryakıt pahalı, fenni gübre pahalı, zirai ilaçlar pahalı, mahsul ucuz. Mahsul ucuz nasıl olacak da Türkiye'nin en önemli meselesi olan ziraatçılık kalkınacak. Pirinç, ithal ediyoruz, buğday ithal ediyoruz, et ithal ediyoruz, şeker ithal ediyoruz. Bunlar böyle gidecek mi daha buna katkısı olan arızalar da var. Nedir bu arızalar, bunlar biraz mahalli şeylerdir onları da arz etmeden geçemeyeceğim. Şöyle ki; Irak'ın vasıfsız hurmasını getirir 1.500 ton hurmayı üzüm diye fabrikaya verirlse, İran'ın vasıfsız üzümünü 400 ton getirir suma fabrikasına verirse bu üzüm müstahsili nasıl kalkınacak? Nasıl zarardan kurtulacak? Üzümler kurtlandı duvarlardan yürüdü geçen sene, hele birde yağmur olunca daha bir işletme diğer işletmeye bozuk vasıflı üzümünü de aktarırsa bu işin içinden çıkılmaz. Bütün kabahat siyasilere dayanınca aksıyor, tkanıyor. Devletin kuruluşları arasında kopukluk oluyor. Bir işletme birleşip dile getiriliyor. Öbür işletme arıza çıkarıyor. Bilhassa bugünlerde planlamadan şikayet geliyor. Bir de kayıp dışı ekonomisi var. Türkiye'nin bu kayıp dışı ekonomi ziraatçılığımızı engelliyor. Orada fahiş karlar olurken kişi gidip de bağ da, zeytin de çalışmıyor. Niye tatmin olmuyor, Ziraatçılık kazanmıyor ki işçilik kazansın. Oradan bakıyor bu sene sıfır. Bir yakını birkaç sene sonra bakıyor ki belinde birkaç yüz milyonluk tabanca, altında birkaç milyarlık araba, bir de apartman yapıyor. O da ona göre çare arıyor. Gidip de bağda, zeytinde çalışmıyor. Hele bir bağda, zeytini olanlardan sorun bakalım verdiği ücret kadar işçi kendilerine iş tutuyor mu? Vatandaş aç kalınca gidip çalışıyor, birkaç günlük yiyeceğini kazanınca çalışmaktan vazgeçiyor. Ve dilenmeyi çalışmaktan daha kolay görüyor. Şimdi Arap'ların bir atasözü var, halk malikine tabi olur. Bir Abdülaziz çıkar cihan gibi pehlivanlar yetişir, niye kendisi pehlivan. Bir üçüncü Selim çıkar müzisyenler yetişir. Abdülkadir Marağış, Hacı Arif Bey, Dede Efendiler, Şevki Bey'ler gibi müzisyenler yetişir niye kendisi müzisyen. Şimdi başımıza konulanlar Avrupa Kapılarında dilencilik yapıyor. Öteki taraf-

tan da milyonları milyarları israf ediyorlar. Hani şurada bir şey var mı, Belediyeden bir kişi var mı arkadaşlar içiniz de, meclis idare azası olanlardan kimse var mı, niye gelip dinlemiyorlar. Dinlemezler ya. Teşvik kredilerine de karşılıym arkadaşlar alanlar yatırım yapmıyor. Çünkü verilen teşvik için kapasitesine göre değil. Şimdi geri Türkiye genelmesine dönüyorum bir ülkenin şevki idaresi ne olursa olsun o ülke üç ana konudan idare edilir. İktisadi konular, kültürel konular, hukuki konular bunlara inanıp itibar etmezler ise ülke bu hale gelir.

Şimdi yalnız paraya itibar edildi senelerden beri para her şeyden insan dahi kıymetli oldu. Ne oldu ülke bu hale geldi, hayali ihracatları kim yapıyor Kilis'te kaç kişi var yapan. Ancak üst kademenin rızası ile yapabiliyorlar. 500 Trilyonluk buradaki su istimaller ne idi. Bunlar üst kademenin lakaytlığından dolayı olmaktadır. Onun için, ülke yerinde sayıyor. Elli senedir bu milletin ömrü ziyan oldu gitti. Sebep: idarecilerin plansız, programsız iş yapmalarından kaynaklanıyor gene de bunu da şükrediyorum. GAP'tan beri geliyor, dinliyorlar esasen demokrat parti devrinde Türkiye'nin envanteri yapıldı, mezarlarına kadar tespit edildi, kuyularına kadar tespit edildi, ağaçlarına kadar tespit edilmiştir. Ormanlık bölge, ziraatçılık bölge, hayvancılık bölge olarak üçe ayrıldı fakat tatbik eden yoktur. Analiz eden yok, "Aynesi iştir kişinin lafa bakılmaz şahsın görünümü rütbeyi aklı eserinde". Hep sözde kalıyor, yine münfet bir beyit var. "Güle gül şeyt-tiremez nafile gül bülbül inler ferakı mihrî vefayı kim okur kim dinler". Her gelene biz içimizi açıyoruz, döküyoruz, arz ediyoruz, siyasilere dayandı mı stop hiçbir şey yok. Sanki hiçbir şey olmamış gibi, alışkanlıklarından vazgeçecek gibi değiller arkadaşlar. Ben Ankara'dan Pazartesi günü geldim ve bir çok kişi ile de temasta bulundum ve alışkanlıklarından vazgeçemeyeceklerini gördüm. Bunlar bu huylarında vazgeçemedikleri sürece başarısızlıklarda devam eder, saygılar sunar, başarılar dilerim.

Teşekkür ediyoruz.

Nihat ACAR- (Tarım İl Müdürü)

Ben şimdi şunu öğrenmek istiyorum. Şimdi siz dediniz ki finans konusunda herhangi bir şeyimiz yok. Yaptığımız şeyleri Bakanlıklara aktarıyoruz veya ilgili Devlet Planlama Teşkilatına gidiyor vs projenin uygulanabilirliğini. Acaba GAP İdaresi, çünkü hakikaten bu projenin uygulandığı saha herkes tarafından bilinen bir gerçek ki Türkiye'nin en önemli sorunlarının yaşandığı ve diğer bölgelere göre de çok farklılıkları olan bir bölgedir. GAP İdaresi kendi bünyesinde bir fon kaynağı oluşturarak biraz önce ısrarla bu projeleri uygulayabilmemiz için bir destek almamız, bir motor hızı ona verebilmemiz gerekir. Onun için mutlaka birilerinin bize bir katkı sağlaması gerekir diye söylemiştik. Böyle bir şey zannediyorum yok, var olması için herhangi bir planlama var mıdır?. Ben olmasında yarar görüyorum, yani GAP İdaresi belli konularda destek verebilmeli ve onun harekete geçmesi için bir imkan sağlamalıdır diye düşünüyorum. Aksi takdirde arkadaşımız az önce söyledi benim en büyük problemim Kilis'te personel, Bakanlığımla devamlı irtibatıyım personel talebimi devamlı iletiyorum ama personel ihtiyacımı giderecek imka-

nı bulamıyorum. Ama benim düşüncelerimi gerçekleştirebilmem için mutlaka belli miktarda, belli vasıfta personele ihtiyacım var. Bunların sağlanması lazım diğer taraftan az öncede söylediğim gibi düşündüğüm projelere mutlaka bir motor hızı verilmelidir, bir katkı sağlanmalıdır. Her şeyi çiftçiye bıraktığımız takdirde onları uygulama şansımız yok. O nedenle GAP İdaresi mutlaka yapacağı görüşmelerde böyle bir kaynağı oluşturmalı ve bu konuda destek vermeli diye düşünüyorum, teşekkür ederim.

Vedat ÖZBİLEN- (Güneydoğu Anadolu Bölgesi Kalkınma Planı Koordinatörü)

Teşekkürler Nihat Bey, değindiğiniz konu çok önemli. Ama şu anda GAP İdaresine Kanun Hükmünde Kararnamenin verdiği yetki, bölge planlaması yani dokuz ilin planını yapmak ve bu konuda ilgili kuruluşların koordinasyonunu sağlamak, bu koordinasyonu sağladıktan sonra belirlenen projelerin tespit edilmesi onları da Devlet Planlama Teşkilatına sunmak. Devlet Planlama Teşkilatı ulusal perspektif çerçevesinde her sektöre ayrılan miktar doğrultusunda GAP'a da bir para ayrılıyor o yönde GAP İdaresi uygulama yapıyor. Ama GAP İdaresi denince her konuda uygulama yapan bir idare olarak değerlendirmem gerekir. Ama biz bunun eksikliklerini gördük onun için ben tekrar bu şemaya geri döndüm. Dikkat ederseniz bizim bu plan çalışmasında GAP İdaresini de gözden geçireceğiz. Yani biz şimdi bu planı yaptıktan sonra o aşamaya geldikten sonra kalkınma planı ve uygulama programı çıktıktan sonra size izleme değerlendirme sistemi kuracağız. Bu izleme değerlendirme sisteminde aynı zamanda GAP İdaresini değerlendireceğiz. GAP İdaresi yeterli mi, bunu uygulayabilir mi yoksa başka bir teşkilat mı önerelim. Bu tartışmalardan hareketle GAP İdaresini ve ilgili kuruluşları da eleştireceğiz. Ve siz dediniz Tarım Bakanlığına ben bir proje öneriyorum ama olmuyor. Eğer bölgesel kalkınmayı sağlamak istiyorsak ve eğer o projeler çok önemli ise onun önceliğini bölgesel kalkınma yönündün değerlendirecek bir kurum olmalıdır. Bu da GAP İdaresi olabilir veya başka bir bölgesel teşkilat onu burada tartışacağız. Bu izleme değerlendirme sistemi içerisinde diyeceğiz ki örnek veriyorum, bu GAP İdaresi olsun ama GAP İdaresine yetki verilsin. Bölgede yaptığı çalışmalar sonunda, projeler tespit edilsin, bunların izlenmesinde, finansmanında uygulanmasında, ilgili yerel kuruluşlar rol almalı. Bu bir kanun değişikliğini de gerektirecek. Dolayısı ile biz diyeceğiz ki bizim GAP Bölge Kalkınma Planımız 2010 yılında GAP'ı şu noktaya çıkarmak istiyoruz. Diyelim ki gelişmeyi % 60 seviyesine getirmek istiyoruz. Bu hedef için nasıl bir teşkilat kurmamız gerekir. Bu teşkilatın yetkisi bu olmalı, görevleri bulmalı ve finans kaynağı da bu olmalı diye öneride bulunacağız. Belki bunun sonucunda GAP İdaresinin yapısı da değişecek ama şu anda bunlar için çok erken. Çünkü bu aşamaya gelmedik daha, 2010 planın amaç, hedef ve stratejileri bölümünde şimdi onu değerlendiriyoruz sizinle. Ondan sonra da bu finans konusunu da tartışacağız yani bu tartışacağımız konu içerisinde belirlediğimiz amaç, hedef ve politikalar ulaşabilmek için finans kaynaklarımız neler olmalı. Bu GAP fonu mu olacak, bütçeden mi olacak, uluslararası kaynaklardan hangi projeler için finans bulabiliriz. Çünkü o projeleri de tespit etmemiz gerekir. Dolayısı ile yeni bir finans modeli önereceğiz, belki diyeceğiz ki işte şu hisse senetleri piyasasına girilsin, oradan

bu tür kaynaklar kullanılmı diyeceğiz. GAP fonunu önerebiliriz, bilemiyorum daha başka modeller düşünülüyor. İktisadi Planlama grubu bu konuları inceleyecek. Ama önce hedef, stratejileri belirleyelim, kalkınma seçeneklerini ortaya koyarsak büyümeyi belirlememiz gerekir hep beraber. Yani GAP'ta ne kadar bir büyüme istiyoruz, istediğimiz büyümeyi gerçekleştirmek için de ne kadar paraya ihtiyaç var. Onu belirledikten sonra da bunu yapacak teşkilatı ortaya koyacağız. O zaman her şey daha netleşecek şu anda biraz soyut gibi görünüyor ama bunlar etap etap ama dediğiniz noktalar doğru onu da arayacağız. Hem finans yapısını, hem de idarenin ne tür bir yapıda olması gerektiği incelenecek, başka söz isteyen, buyurun.

Yalçın BEY- (Güneydoğu Anadolu Bölgesi Kalkınma Planı Tarımsal ve Kırsal Kalkınma Grubu

ÇATOM'lar var. ÇATOM'un yaptığı bir de belediyelerin imar planlarında o zaten atlanan bir konu. Onun haricinde GAP olarak GAP'ın yaptığı bir proje veya diğer icracı kurumların yaptığı projeye GAP'ın bir katkısı olmadığı için burada benim anladığım kadarı ile her hangi bir projeyi, her hangi bir üniversiteye de yaptırabilirsiniz. Şu anda GAP İdaresinin yaptığı kanun hükmünde kararname ile verilen görev sadece proje hazırlamak. Planı genel manada hazırlamak.

Vedat ÖZBİLEN- (Güneydoğu Anadolu Bölgesi Kalkınma Planı Koordinatörü)

Bu önemli bir konu Aziz Bey'de toplantıdan ayrıldı. Son değerlendirmede söyleyecektim. GAP İdaresi bölgede nasıl görülüyor, dediğiniz gibi Yalçın Bey biz planı yapıyoruz. Planı yaparken de bazı projeler öneriyoruz yalnız projeler önerirken de ilgili kuruluşlarla görüşmeler yapıyoruz. Çünkü uygulamayı onlar yapacak GAP İdaresi uygulamayacak sadece kuruluşların görev alanına girmeyen bölgesel ölçekteki işlerde devreye girecek, entegrasyon gerektiren konularda görev alacak. Mesela herkes kendi sektörüne bakıyor tarım, sanayi, sağlık hizmetleri, eğitim ama bir de tüm bölgeyi ilgilendiren gelişmeyi etkileyecek konular var ki onları da bizim tüm sektörlerde yaptığımız çalışmalarla görüyoruz ve tespit ediyoruz. Bu sorunun çözülmesi gerekir orada müdahale edecek bir kurum bulamadığımız zaman biz devreye giriyoruz.

İşte kadınlar konusu, kadınların kalkınmada etkin rol alabilmesi konusunda Çok Amaçlı Toplum Merkezini gündeme getirdik. Ve başarılı bir çalışma oldu. İlk önce Urfa daha sonra Mardin ve yayıldı, bir ÇATOM ile başladık 22 ÇATOM'a çıktı. Ve Kilis'te de bunun örneğini yarattık yani GAP idaresi diğer kuruluşların boş bıraktığı alanlara giriyor. Kendi alanlarına müdahale etmiyoruz çünkü ne yetkisi var ne personel, finans açısından güçlü değil. Birde bu imar konusunda 3194 sayılı kanunla belediyelere verilen yetki, sadece GAP bölgesi için GAP İdaresine verilmiştir. Yani GAP İdaresi Türkiye'de ki diğer kurumlardan farklı olarak dokuz ildeki arazinin planlanmasında, kontrol edilmesinde etkin bir kuruluş haline getirilmiştir. Bunun nedeni de şu: bölgesel kalkınma yapılırken diğer ülkelerin deneyimleri incelendi. Yani ekonomik kalkınmayı yaparsınız, sosyal kalkınmayı yaparsınız ama bunun mekana yansması belediyelere kırsal alana yansmasında bir kontrol mekanizması gerçekleştiremezseniz düzensiz gelişmelere, kontrol-

süz gelişmelere, sağlıksız gelişmelere kucak açmış olursunuz. Ve dünyada uygulanan bölgesel kalkınma modellerinde en zayıf noktalar bu alanda olmuştur. Ve onun için bu alana müdahale edilmiştir. Yani belediyelerin gelişmesinde, arazinin planlanması çünkü Kilis'i etkileyen herhangi bir gelişme Şanlıurfa'yı da etkileyebilir, Şanlıurfa'ya uygulayacağınız her hangi bir gelişme Kilis'i de etkileyebilir. Bu açıdan muhakkak yukarıdan bakan bir örgütün müdahale etmesi gerekiyor. Ama burada şöyle bir şey var 10 yıllık uygulamadan edindiğimiz deneyim, GAP İdaresine bu konuda çok yetki verilmiştir. Yani bizim parsel bazına kadar müdahale yetkimiz var ama ona göre de bir teşkilat yapımız yok. Yani şu anda ruhsatı vermek bile bize verilmiş halbuki bu yanlış, ruhsatı yine belediyelerce vermeli. Çünkü belediyelerin alanına bu kadar giremezsiniz ona yönelik bir organizasyonunuz yok. Belki bunlar değişmeli onun için biraz önce dediğimiz gibi izleme değerlendirme sisteminde GAP'ın bu yetkisi değerlendirilmelidir. Parsele ölçeğine inmemeli ama arazinin kontrolünü üst bir örgüt yapmalı çünkü çevreyi korumak çok önemlidir. Size bir örnek vereyim, Atatürk Barajını korunması çok önemli çünkü devlet bir yatırım yapmış bir Baraj Gölü oluşmuş 817 kilometrelik bir alan ve bunun korunması şart. İstanbul'da yaşanan kötü örnekler var, bunların aynısını burada tekrar etmemek gerekir. Bunların belediyelere bırakmış olsaydık şu anda Atatürk Barajı mahvolmuş durumdaydı. Halen problemler var onu aşmaya çalışıyoruz bu içme suyu kanalizasyon konusunda tam yetkili biz değiliz. Yetkili olsak ona da müdahale edeceğiz. Eğer biz olmasaydık şu 10 yıllık süre içerisinde Atatürk Barajı elden çıkmış olurdu. Biz GAP Bölgesindeki bu tür gelişmelerin hiç birine izin vermedik. Böyle büyük yatırımlar ve gelişmeyi etkileyecek büyük kararlarda GAP İdaresinin karar verici ve onayıcı mekanizma olarak devrede olmalıdır. Ama parsel bazına kadar inmemeli. Yöre insanını, yöre şartlarını bilen belediyelerin alanlarına çok müdahale etmemelidir. Yani ölçek sorunu var çok detaya girmek istemiyorum. 1/1000 ölçeğine kadar GAP İdaresi inmemeli 1/5000 ölçeğinde kalmalıdır. İmar düzeyinde 1/1000 ölçekteki kararlarda belediyeler yetkili olmalı, bunları izleme, değerlendirme sisteminde tartışacağız. Ama arazinin kontrolünde belediyelerin kontrolünde üst bir kurul olmalı ama bunlar yine de Belediye Başkanlıkları ile birlikte yapılmalıdır. Çünkü onlar halkın seçtiği temsilciler, onları göz ardı edemeyiz. Böyle bir sistem GAP'ta kurulmalı, izleme, değerlendirme de hep bunu tartışacağız. Ama şu andaki GAP İdaresinin politikası da benim şu anda ifade ettiğim şekilde çünkü biz belediyelere fazla müdahale etmiyoruz. Mesela imar planı yaptığımız zaman belediye meclislerine yolluyoruz onların görüşlerini alıyoruz. İsteseek yollamabiliriz o yetkimiz var ama yine yolluyoruz. Diyoruz ki siz yörenizi daha iyi biliyorsunuz biz bir imar planı yaptırдық inceleyin, meclislerinizde görüştürün, ilgili kurumlarınızla görüşün ve bize yollayın. Bize yolladıkları zaman meclisten gelen kararları hiç itiraz etmiyoruz hemen onuyoruz. Böyle bir sistem kurduk, ruhsatına da karışmıyoruz onları da belediye veriyor. Sadece ana karar, diyelim ki bir yere uluslararası havaalanı mı yapılacak işte şu anda Şanlıurfa'da onun yer seçimine biz karar veriyoruz. Onu belediyelere bırakmıyoruz bunlar çok teknik konular, belli uzmanlık isteyen konular. Bir otoyol mu yapılacak onları belediyeye bırakamayız, onlara bizim karar vermemiz lazım. Bilmiyorum bir yerde büyük sulama alanlarımızı açılacak onlara belediyeler

karar veremezler bir uzmanlar grubu yapmalı, ama onlarda bu işin içinde danışılacak bir mekanizma olarak dikkate alınmalıdır. Böyle bir yaklaşımı gündeme getirmeyi düşünürüz şu anki politika o yönde.

Aslan KÜTÜK- (Kills Vallisi)

Şimdi katılıyorum. Sizin bir takım projelerinizin merkezi idare tarafından yapılması doğrudur. Ancak mahalli idarelerin ki yıllardan beri Türkiye'nin gündeminde olan yetkilerin mahalli idarelere devri şu anki meclisin gündeminde olan konulardır. Biz öyle yapıyoruz ki normal il esasına göre teşkilatlanmış teşkilatlarımız var, mahalli idarelerimiz var oraya bir birim daha koymaya çalışıyoruz. Zaten sıkıntımız bölgesel kuruluşların anayasaya göre işlemesi gereken il sistemimiz aksıyor bunun arasına bir idare daha koyup kurumların yapacak olduğu şeyleri zaten yapılan programları varsa böyle o zaman program organizasyonu ile ilgili, yatırımlarla ilgili, öncelikler ilgili zaten Devlet Planlamada aynı şeyi yapıyor. GAP İdaresini burada icra yok benim anladığım kadarı ile sadece bu projeyi hazırlamak var. Sadece projenin uygulanmasında her hangi bir sorumluluğu da yok. Sorumluluğu olmayan bir insanın yaptığı projenin yarın bunun şeyini nasıl karşılayacaksınız. Mahalli değişen şartlarına göre değiştirme imkanınız da yok hazır hazırlanan projeyi ha dediğiniz mana bir otoban olur, bir büyük baraj olur yani gelişmiş Avrupa'da ki mahalli idarelerin düzeyi bize de gelir. Aynı şekilde o zaman o ölçeklerde giderek planlamanın yerini GAP alabilir. Bölgesel daha geniş şimdi tam desek yanlış olur uygulanacak kararlarda etkin rol alır.

Ama burada ki tüm projelerin her kurumun kendi zaten kendi içerisinde yürüttüğü bir işlevin araya bir aracının dahi girmesi bürokrasiyi artırır. Artı bunun uygulanmasında denetleme, biraz önce dediniz belediyelerin denetlenmesi bugün ben duymadım bugüne kadar Kilis'te imar planına uygun hareket edilmediği diye herhangi bir işlem yaptı mı, görev yaptı mı yapamaz. GAP yapmamıştır, GAP imar planından sorumludur ama imar planına uygun olmayan işler yapıldığı zaman ne yapılacak? GAP herhangi bir şeye müdahale etmiyor, bunun sonucunun takibinde yetkiniz yoksa zaten bir şey alamazsınız. Dediğiniz gibi baraj havzasını Devlet Su İşleri'de koruyabilir. Onun başka kurumların, bilemiyorum 3-4 toplantıdır iştirak ediyoruz, anladığım kadarı ile sizin belirttiğiniz gibi Bakanlar Kurulu kanun hükmünde kararname ile bu projeyi size vermiş. Ama katılımcılar olarak bizim düşünmemiz gereken benim anladığım kadarı ile siz böyle bir projeyi hazırlamak için istişarelerde bulunmak, halkın katılımını sağlamak tabi gönül isterdi hep resmi ağızlar konuştu resmi ağızların dışında sivil insanların halkın düşüncesi nedir onu esas alınmak istenen bu ama tabi bu olmuyor, Zaman zaman bazı aksaklıkları olabilir onu burada bireribir yaşacak olan insanların katılımını sağlamak, onların fikirlerini alıp neticede uygulanabilir, uygulanamaz ama uygulanması düşünülen proje o yönde. Bir proje ortaya koyup bu 10 yıl içerisinde bölge insanın refah düzeyine doğrudur herkes katılır zaten tüm arkadaşlarımız o amaçta görev yaparlar. Refah seviyesini, halkın yaşam düzeyini, ekonomik düzeyini, yükseltmek için ne gerekirse yapılmasında katkısı olanlar, bilgisi olanlar, elinde imkanları olan zaten bunu kul-

lanıyorlar. Ben projenin GAP'ın burada görülmesi şeklinde değerlendiriyorum. Bütün arkadaşlarımız GAP bize şunu yapsın, bunu yapsın değince biraz yanlış anlamalara meydan verilmemesi açısından onu açıklama durumunu hissettim, teşekkür ederim.

Vedat ÖZBİLEN- (Güneydoğu Anadolu Bölgesi Kalkınma Planı Koordinatörü)

Teşekkürler Sayın Valim.

Bu önemli konuyu zaten izleme, değerlendirme sistemi içerisinde çok tartışacağız. Hele projeler ortaya çıktığında ama bu sorun ülkemizde yaşanan planlama sisteminde ki aksaklıklardan kaynaklanıyor. Biz de bir ulusal plan var onu da Devlet Planlama Teşkilatı yapar, onu yapış şeklide sektördendir. Bir de yerel plan vardır belediyelerin yaptığı, arada bir boşluk vardır bölge planı o yoktur. 3194 sayılı kanuna bakarsak bu var. Ulusal plan, bölge planı ve yerel plandır. Ama bölge planı nedense Türkiye'de ismi geçer yatırım programlarına girer ama hiçbir zaman uygulanmamıştır. İlk defa Güneydoğu Anadolu Bölgesinde uygulanıyor. 89 yılında yapılan GAP Master Planı ile bölge planlama deneyimi Ülkemizde yaşamaya başlamıştır. Ve bu ilk deneyimdir ve bunun sancılarını da çekiyor çünkü ulusal plan var ama o sektörel bakış açısına sahip. Yerel plan var o da yerel plan. Bölge planı ise ikisinin arasında hem ilin sorunları il ve ilçe bazında ilgileniyor, hem ulusal planla bağlantıları kuruyor. Dolayısı ile onun mekanizmasını oluşturacak devlet teşkilatı da yok. Ülkemiz de o sistem olmadığı için planlama ile devlet sistemi çakışmıyor ve çeşitli problemler yaratıyor. Bu izleme, değerlendirme sistemi içerisinde bunu tartışacağız yani diğer kurumların rolü bu kalkınmada nedir. Eğer bunu iyi tartışıp yerli yerine oturtamazsak uygulamada büyük aksaklıklar yaşarız ki 89 planının uygulanmasında yaşanan aksaklıklar hep bu nedenlerden dolayı olmuştur. Ulusal planın sektörel bakış açısı ile yerel bazda ki bakış açısına bölgesel planı oturttuğun zaman çelişkiler başlıyor.

Hem kurumlar açısından hem devletin teşkilatı açısından bunları ileride tartışacağız. Demek ki şu anda bile tartışma ihtiyacı var, demek ki bize de bir ışık olacak bu tartışmalar şimdiden başlamalıdır. Hem amaç, hedef, politikalar oluşturmak hem de bunu tartışmak. Buyurun.

Aslan KÜTÜK- (Kilis Valisi)

Madem öyle bir teşkilat var sektörel bazda bakıyor. Bunu ayrı birim olarak son noktaya kadar aşağı yukarı 3-4 aydır çalışmalar devam ediyor. Elde edilen veriler Devlet Planlama Teşkilatında var tekrar aynı verileri toplamak için bu kadar zahmet niye oluyor. Benim açımdan eğer elimizde ki kayıtlar doğru ise, verilerimizin doğru olduğuna inanıyor isek Devlet Planlama içerisinde bunun değerlendirilip GAP idaresi olarak ayrı bir idare olabilir veya da Devlet Planlama içerisinde bölgesel planlama birimleri oluşturulup ayrı yeten bir daha teşkilatlanmaya veya da bu şekil bir çalışma yapmaya zaman kaybetmeye de gerek kalmaz. Şimdi arkadaşlarımız da bilirler, il planlama koalisyon toplantıları yaparız .valilikler bazında, il bazında sektörler açısından değişik yerlerle çalıştık. GAP'tan gelen yok bizim burada ki toplantılarımıza GAP'tan gelen yok.

Bölgesel planlama yapıyorsak eğer GAP'ın gelmesi lazım. Devlet Planlamadan gelmiyor çoğu yerler için söylüyorum, şimdi kimin ne yaptığını kurumlar olarak farklı farklı ele alırsak bu karışıyor. Ben o açıdan derim ki kendi şahsi fikrim olarak söylüyorum .GAP İdaresi Devlet Planlama ile eş güdüm mü olur nasıl bir çözüm olur bilmiyorum orada ki verilerden de, kaynaklardan da istifade ederek artı biraz önce söylediğiniz gibi ulusal düzeyde bir planlama zaten var. O planlama içerisinde birlikte değerlendirilip, bazı projelerde de uygulamaya geçilmesinde fayda var diye düşünüyorum. Teşekkür ediyorum.

Vedat ÖZBİLEN- (Güneydoğu Anadolu Bölgesi Kalkınma Planı Koordinatörü)

Teşekkürler tabii, zaten o konuda şimdi dokuz il toplantılarını yaptıktan sonra bir değerlendirme yapıp bir de Devlet Planlama Teşkilatı ile ayrı bir toplantı yapacağız. Çünkü ulusal planla bunun birleştirilmesi gerekir.

Aslan KÜTÜK- (Kilis Valisi)

Toplantıyı yaparken burada arkadaşlarla hep kendi aramızda konuşuyoruz. Bunu yaparken Devlet Planlamanın bakış açısını biz de burada bilelim ki ona göre stratejimizi tespit edelim. Bir kültür olarak biz burada kazı yaparsak örnek olarak söylüyorum, biz turizm olarak bir yatırım yaparsak Devlet Planlama ona yarın nasıl bakarsa ona göre bir fikir söylemek gerekir. Bunları bilemiyoruz yukarıya gönderdiğimiz projelerin Devlet Planlamadan hangisinin geçeceği ne tarımla ilgili bir projenin hangisinin geçip geçmeyeceğini bilemiyoruz. Devlet Planlamanın da burada o zaman bu toplantılara alınıp uzmanlar düzeyinde katılması onların da varsa Devlet Planlamanın bakış açısını da bilerek burada kendimize bir yön tayin etmemiz gerekir. Yoksa bu ikinci toplantı oldu. Ben daha Antep'de de aynı toplantıya katılmışım, üç toplantı oldu aynı konularda pasif daire içerisinde dönüyoruz diye düşünüyorum.

Vedat ÖZBİLEN- (Güneydoğu Anadolu Bölgesi Kalkınma Planı Koordinatörü)

Teşekkür ederim. Söz isteyen bizim grubun dışında, buyurun.

Mithat YAŞAR- (Çiftçi)

Kusura bakmayın, ihtiyarım konuşacaklarımın bir kısmını unuttuyorum. Sizler konuştuğça tekrar hatırlıyorum.

Şimdi kadınlardan bahsettiniz sanki Türkiye'de kadınlar cemiyet dışı, yan gelmiş yatıyorlar gibi bir hava esiyor. Veya resmi dairelerde çalışıyorlarsa, çalışıyorlar gibi bir şey oluyor. Ben Gavur Dağlarından Fırat'a kadar her köyde yatıp kalkmış adamım resmi dairelerde de bunun kayıtları var. Bir gün İslahiye'den ata bindim Örtülü Köyü var oraya doğru gidiyorum, Aydınlı aşireti var. Bunlar göçebe develeri, koyunları filan var. Bir kadın çocuğunu sırtına sarmış böyle ipe kundak da bir çocuk sırtında sarılı çocuğun başı görülüyor. Kadının elinde biraz yün onu

eğiriyor biz tersi deriz siz ne dersiniz bilmiyorum. Bu yünü eğirirler onu ip ederler neyse onu eğiriyor önünde de sürü yayılıyor, yanında bir küçük köpek peki bu kadın cemiyete yararlı değil de hangisi yararlı acaba. Bunlar kadın denince şu mankenlerimi hatırlıyorlar, yani ille kadın manken olursa mı kadın. Cemiyete faydalı acaba müzisyen olursa mı faydalı.

Şimdi ayrıca bir Kilis bazına döneceğim. Kilis'in arazi suları deterjanlı tabi arazileri suluyorlar, bilhassa sebzelede kokuşma, çürüme veya tifo, para tifo, dizanteri, sarılık gibi hastalıklar oluyor. Bunlar Beyceli'ye Antep Üniversitesine gönderiliyor Adana'ya veya Antep'e gönderiliyor veya ayakta tedavi etmiş gibi o da istatistiklerde geçmiyor. Bunları dile getirdik bir arıtma tesisi dile getirdim ben 91 senesinde eğer hatırımda kaldı ise gazete de yazmıştım. Hatta belediye başkanı arkadaşımda gelip sitem etti niye gelip söylemiyorsun da gazete yazıyorsun dedi. Ve bunun arazisi ve arıtma tesisinin kurulması için istimlak edildi fakat teşebbüs yok. Siyasilerimiz ya gümrük kapısıyla meşgul ya Güney Doğu Kooperatifi ile meşgul veya 14 sene uğraştığım suma fabrikasına üzüm vermekle meşgul. Bunları Kilis halkı biliyor, asıl siyasilerin konuşmalarına saklıyorum kendimi. Orada hangi parti olsa gider konuşurum. Benim partim falan yok.

Vedat ÖZBİLEN- (Güneydoğu Anadolu Bölgesi Kalkınma Planı Koordinatörü)

Buyurun Neşe Hanım.

Neşe ÖZGEN- (Güneydoğu Anadolu Bölgesi Kalkınma Planı Planlama Ekibi)

Efendim her grup kendince kendi sorunlarını dile getiriyor. Herkesin ilettiği sorun kendi açısından değerli oluyor. Bizde burada bürokratlar olarak aslında idari sorunları dile getirdik gibi geliyor toplantıda bir parça. Şimdi bu bölgenin sorunlarını tabi ki ülkenin sorunlarından ayrı bir sorun değil. Bir de Kilis'in sorunlarını da ülkenin sorunlarına benzer sorunlar, bunları bir ayırmak gerekiyor yani bizim Devlet Planlama Teşkilatı ile diğer ölçekte ne tür kararlar alınacağı veya siyasilere yaptırımların neden işlemediği ilişkin konularda uzun uzun konuşabiliriz. Bunlar bütün Türkiye'nin sorunları.

Bizim asıl bu toplantılarda ki amacımız; Kilis'in özel sorunlarını dinlemektir. Çünkü Sayın valim aslında DPT yada ya da başka kaynaklarda hakikaten illerin gerçek sorunları yer almıyor. Gerçek kayıtlarda yer almıyor bunu hepimiz biliyoruz. Bunu yerinden insanından öğrenmeden başka türlü öğrenmek mümkün değil. O insanlar da o illerde yaşayan işte Mithat amca çok gerçek bir ses orada. Çok gerçek bir şekilde kalkıp hakikaten burada bir çok insanın dile getirmediği bir sürü şeyi söyleyecektir. Pek çok eleştiri konusunda haklısınız. GAP İdaresinin şimdiye kadar yaptıklarından çok önemli dersler çıkarılması gerekiyor. Ve mesela bu son toplantı dahi bu bir derstir diye düşünüyoruz. Bu ilde bir izleme, değerlendirme komitesinin kendiliğinden oluşması gerekiyor. Bu toplantıları düzenleyecek ileri ihtisas toplantılarını oluşturacak, halkla birlikte hareket edecek diye, bürokratlar olarak yada idareciler olarak ya da ilde çalışmış insanlar

olarak hepimiz şunu biliyoruz ki, bu yörenin özel bir sorunu var. Yani hizmetlerinin sürdürülememesi gibi Türkiye'nin genelinin dışında bir sorunu var. O da halkın kendini temsil yeteneğinin olmamasıdır. Bu bölgede sorun bu yani halk kendisini iletmede, temsil etmede yeterli şansı bulamamaktadır. Bu projenin, bu planın amacında halkın kendisini temsil etmesi için yeterli şansı yaratma ivmesini başlatmaktır. Bu toplantıların amacı da budur, bunlar henüz çok ilk mikro yavaş gelişimlerle yoklamaya çalıştığımız şeyler. Buradaki bütün projeler bu projelere sahip çıkacak, canı gönülden benimseyecek, beraber hareket edecek ve bizleri ve sizleri zorlayacak insanlarla birlikte yapıldığında anca o zaman hayata geçirilebilecektir. Ancak o zaman bizim güçsüzlük dediğimiz, topraksızlar, işsizler, gençler, sulama alanlarının dışında kalanlar, göç etmek zorunda kalanlar, şehrin merkezinden ziyade kenarlarında yerleşenler, yaşamak zorunda kalanlar, hayatlarını sosyal yardımla geçindirmek durumunda kalanlar, geleceğinden endişe duyanlar gibi gruplar ancak o zaman kendilerine temsil yeteneği bulabilecekler ve bu işlere sahip çıkabileceklerdir. Aksi takdirde devlette epey zamandır çok istikrarlı olmasa da bu gibi şeyler deniyor. Kurumlarda çok istikrarlı olmasalar dahi bir sürü projelerde deniyorlar. Türkiye'de projeden bol bir şey yok Türkiye'de çeneden bol bir şey yok. Türkiye'de herkes çok güzel şeyler üretiyorlar hepimizi söylüyoruz yatırım masaya hepimiz burada harika şeyler üretiriz ama sonra deriz ki bunun parası nerede. Peki buna kim sahip çıkacak, bu tür planlama tekniği biz buna katılımcı planlama diyoruz. Bizlerinde aslında bürokratlarında yabancı olduğu bir şey. Yani halka senin için ben iyi bir şey yapıyorum deme tekniğinden vazgeçiyoruz artık. Gel beraber yapalım sahip çıkacaksın bu gerçekleşecek demektir bu. Aksi takdirde ne adil oluyor o projeler, ne eşitlikçi oluyor ne de yerine ulaşıyor. Şunu çok iyi biliyoruz örneğin bu bölgede herhangi bir ile giren iller bankası yardımı veya başka bir girdi devlet tarafından İç Anadolu'da, Doğu Anadolu'da giren illerde çok daha fazla olabiliyor. Para yok değil para var, teşvik yok değil teşvik de var. Sorun bütün bunların izlenmesi, kontrol edilmesi ve yeniden ile kazandırılması bütün verilen paranın kaynak israfının sonlandırılması ama bunun yapılabilmesinin tek yolu bura insanın buna sahip çıkması. Bura insanın buna sahip çıkabilmesinin tek yolu da buradaki insanın kalkıp bir şeyi, şunu istiyorum diyebilecek hale gelmesidir. Çünkü henüz bu halde değil insanlarımız şunu istiyorum, şunu şu şartlarla istiyorum deyip bunu hukuk yolları ile dile getirebilecek hale gelmesidir. Buradaki bu problemini aradaki bu güç dengelerinin, güç mekanizmalarını ancak beraber aşabiliriz GAP'ın bir misyonu da budur. Yoksa burada bizler bürokratlar, akademisyenler, uzmanlar, aydınlar, GAP'ta işte bir takım büyük bürokratlar, DPT'de orta bürokratlar paslaşa paslaşa Türkiye bir 50 yıl daha kaybeder. Onun için önümüzdeki 10 yılı katılımcı ve sürdürülebilir bir planlama tekniği ile planlayalım diyoruz biz. Bu toplantılar bunun içindir diye düşünüyorum. Hepinize eleştirileriniz için çok teşekkürler, hepsi dikkate alınacak ama her şeyden önemlisi dediğim gibi öncelikle biz bir il grubu oluşturmalıyız. Yani hem bura insanından teşekkür, hem bura halkından, hem bürokratından, hem çalışanından bu arada bizlerden giriş çıkışlı olarak burada izleme değerlendirme komitesi öncelikle oluşturalım derim. Teşekkür ederim.

Vedat ÖZBİLEN- (Güneydoğu Anadolu Bölgesi Kalkınma Planı Koordinatörü)

Teşekkürler Neşe hanım, Yalçın Bey.

Yalçın DOĞANER- (Güneydoğu Anadolu Bölgesi Kalkınma Planı Kırsal Kalkınma ve Tarım Grubu)

Şimdi çok güzel sözler söylendi, takdir edilecek sözlerde söylendi, sorular soruldu ve sonuçta ben şunu algıladım. Sizin söyledikleriniz somut değil, bize somut şeyleri söyleyin şimdi plan fikri nedir.? Plan bir hedefler sinsilesidir, hedefler koyacaksınız o hedeflere hangi araçlar vasıtası ile, hangi imkanları kullanarak gideceksiniz. Şimdi biz plancı olarak şunu düşünüyoruz., GAP'ı tanıyoruz, GAP'ın insanını tanıyoruz, toprağını tanıyoruz veya da o konuda bilgi edindik. Ve bu potansiyelle, bu güçle hangi hedeflere ulaşabiliriz tasavvurunu yapıyoruz. Biraz da hayal kuruyoruz, bir de iddia koyuyoruz ve o iddiaya ulaşabilmek için hangi araçları kullanacağız, hangi araçları kullanmamız gerekir, o araçları seçmeye çalışıyoruz. O araçları belirlemeye çalışıyoruz, bu araçlar hangi araçlardır?. Yasal araçlardır, hangi araçlardır? yönetsel araçlardır, hangi araçlardır? finansal araçlardır, teknik araçlardır, kurumsal araçlardır. İşte yeni plan döneminde hangi plan ve kurumları hareket geçirerek , bu hedeflere hangi finansmanı nereden bulacağımızı ön görmeye çalışıyoruz. Yani bir tek kelime ili söylersek; bütün planlan bir hedefler manzumesidir, bir hedefler demetidir. Ve o demete ulaşmak için araçları, uygun araçları seçip kullanmaktır. Bizim yaptığımız da bu ama bunu yaparken biz acaba yanlış hedef seçermiyiz. Yanlış hedef mi seçiyoruz, doğru hedef mi seçiyoruz, seçtiğimiz araçlar kurumsal araçlar, yasal araçları doğru mu seçiyoruz. Acaba yönlendirmemiz doğru mu?

Şimdi bir başka konuya değinmek istiyorum. Şimdi Devlet Planlama Teşkilatının yaptığı plan bir sektör planıdır. Yani sektör planları yapar tarım sektörünü planlar, sanayi sektörünü planlar, hizmet sektörünü planlar ve ulusal bazda bu planı gündeme getirir. Böylesine bir planlama tekniğinin mekansal boyutu yoktur. İşte bölge planlaması ulusal plana bir mekan kazandırmaktan ibarettir. Onun için bölge plain ile milli planın birbirine uyuşması ve birbirine eklenmesi yerel planında buna katkıda bulunması gerekiyor.

Şimdi deminden beri arkadaşlar bazı şeyler söylüyorlar biraz önce Sayın Müdürüm de söyledi. Tarım geriliyor, tarım çöktü, hayvancılık battı, batar tabi ki niye batar. Çünkü tarım kesimi, siyasi platformda ağırlığını koyamıyor da onun için bütün düğüm burada bu düğümü de çözmek için tarım kesiminin örgütlenmesi gerekir. O nedenle biz planda tarım kesiminin örgütlenmesini ısrarla ileri sürüyoruz. Deniyor ki örgütler var evet örgütler var geçen gün bir televizyon kanalında tarım kesimini temsil eden en büyük organ olan ziraat odaları birliği başkanı, şunu söyledi;" ben Tarım Bakanlığının esiriyim. Yurtdışına gitmek için bile dahi Tarım Bakanlığından onay almak durumundayım." Böylesine Tarım Bakanlığından onaylı bir örgütün etkinliğinin ne olacağı tartışılır ve nitekim adamcağız bunu konuşuyor. Yani o sivil toplum örgütleri dediğimiz

o örgütler var ya o örgütler Türkiye’de ne kadar sivil onu da tartışmak gerekir. Sivil toplum örgütü sıfatını almış niteliğini olduğunu iddia edenlerin ne kadar sivil olduğu da Türkiye’de tartışılıyor. Sivil toplum örgütü hiçbir zaman devletten bir şey beklememeli, devletten bir şey bekliyorsa, bir şey alıyorsa o sivil toplum örgütü değildir. O devlete bağımlı örgüttür yani resmi kuruluş değildir ama devlete bağımlı bir örgüttür. Sivil toplum örgütleri devleti sorgulayan örgütlerdir, onu etkileyen örgütlerdir o nedenle tarım kesiminin de kendi sivil toplum örgütlerini yaratmak zorundadır. Planda da onu ön görmüşüz.

Şimdi bir başka konu bir defa Mithat amcanın söylediklerinin hepsine katılıyorum ve teşekkür de ediyorum. Şimdi bu planın yaptığımız planın dört önemli çıktısı olacağını söyledi sayın arkadaşım. Nedir bu? izleme, değerlendirme aşamasında biz dört göstergeye bakacağız. Bir, bu plan uygulandığı vakit bir yapısal değişim oluyor mu, iki, istihdam sorununa çözüm getirebiliyor muyuz, üç yaşam kalitesini yükseltebilmiş miyiz, dört yerel iç ve dış kaynakları bölgeye çekebilir miyiz. Bunları arayacağız, bunları aramak gibi bir kalkış noktasından hareket ettüğümüz de bunların yasal, yönetsel, kurumsal, teknik, finansman boyutlarını ortaya koymamız gerekiyor. Zaten planda bunu ön görüyor, bu plan bittiği vakit hangi yasal tedbirleri almak gerekir. Hangi yeni kurumları oluşturmamız lazım, hangi finansman kaynaklarından bu işi yapabiliriz bunu belirtmemiz lazım. İşte o aşamada iş somutlaşıyor ve o işte aşamadan sonra projeler gündeme geliyor. O nedenle bunu yaparken de biz bir hata yapmayalım .işin sahibine sorarak hedef kitlemizde beraber yapalım düşüncesi ile bu toplantıları yapıyoruz. Ve şu toplantılardan çıkan sonuçlar ve tuttuğumuz notlar bizi şu dokümanı bir daha gözden geçirmemiz gibi bir sonuçla götürüyor. Biz bunu tekrar gözden geçirir ve sizlerin söyledikleri katkıları buraya aktarırız. Teşekkür ederim.

Vedat ÖZBİLEN- (Güncydoğu Anadolu Bölgesi Kalkınma Planı Koordinatörü)

Bugün yaptığımız toplantıda benim çıkardığım şöyle bir sonuç var. Burada önemli konular var bunlardan birisi iktisadidir. Bu plana zaten yansımıştı sizlerin bugüne kadar yapmış olduğu konuşmalardan çıkardığım. Sosyal, eğitim, kültürel boyut ve altyapı konuları. İktisadi konular özellikle Tarım İl Müdürümüz bahsetti. Eğer burada ekonomik kalkınmayı sağlamak istiyorsak sulamalar süratle devreye sokulmalı, onun altında bağcılık, seracılık, zeytincilik ağırlıklı yer almalı hatta bunun içinde finans kaynağı sağlanmalı özellikle tarımla uğraşan çiftçiye özel bir fon oluşturulmalı gibi bir önerisi oldu. Ticaret Sanayi Odası Başkanımızın söylediği teşvikler konusu yeniden bir gözden geçirilmeli bununla ilgili araçlar bulunmalı ki dokümana bakıldığında bunlarda var. Bir yerde tartışılan önemli bir konuda izleme, değerlendirme sistemi yani böyle bir yapıyı yönetecek organizasyon nasıl olmalı bunlar da dikkate alınmalıdır. Bunlar önemli konular zaten bizim dokümanın içerisine bakıldığında bunlar yer alıyor. Dolayısı ile vizyon, amaçlar, hedefler dokümanımız belki daha özetleyip diğer illerde yaptığımız toplantılarda da çıkan sonuçları da dikkate alarak daha somut şeylere yönelmemiz gerekiyor.

Uzmanlarca ortaya konulan 16 amacın yerinde, paydaşlarla yapılacak toplantılar ile daha somutlaşması ve önceliklendirilmesi temel hedefimizdi. Bu noktaya vardığımızı görüyorum, o açıdan ben bugünkü toplantıdan çok memnun oldum. Memnun olmadığım bir konu ise paydaşlarımıza dokümanlarımızı zamanında ulaştıramamız oldu. Buradan çıkan iki öneri oldu; Nihat Acar'la, Mehmet Bey bizim Kilis ilindeki başvuru noktaları olacaktır. Bundan sonra herhalde Vecdi Bey direk sizinle temasa geçip ihtisas konularında yapacağımız toplantıların daha verimli geçmesi için gerekli organizasyonları yapacaklar. Ben tüm katılımcılara GAP İdaresi adına teşekkür ediyorum. Hepinizi saygı ile selamlıyorum, katıldığınız için teşekkür ediyorum.

KİLİS KATILIMCI LİSTESİ

ADI SOYADI	KURUM	ŞEHİR	TEL
A. METİN AKSOY	İL TARIM MÜDÜRLÜĞÜ HAYVAN SAĞLIĞI ŞUBE MÜDÜRÜ	KİLİS	(348) 8143243
ABDURRAHMAN KEMERLİ	POLATELİ İLÇE TARIM MÜDÜRÜ	KİLİS	(348) 7251211
ADİL KALINMEŞE	ZİRAAT MÜHENDİSİ	KİLİS	(532) 6514022
AHMET BAĞCI	İL TARIM MÜDÜRLÜĞÜ KONTROL ŞUBE MÜDÜRÜ	KİLİS	(348) 8133798
AHMET DURNA	İL KÜLTÜR MÜDÜRÜ	KİLİS	(348) 8140253
AZİZ ARSLAN	TAPU VE KADASTRO MÜDÜRLÜĞÜ	KİLİS	(542) 2667469
ASLAN KÜTÜK	KİLİS VALİSİ	KİLİS	(348) 8131012
EJDER İŞLEK	İL SOSYAL HİZMETLER MÜDÜRLÜĞÜ	KİLİS	(348) 8132548
PATİH AĞCABEY	KALBUR SALT KÖYÜ	KİLİS	(348) 7941226
HASAN BİLKEN	RAĞ. KAN LTD. ŞTİ.	KİLİS	(348)
HASAN MÜNİPOĞLU	İL TARIM MÜDÜRLÜĞÜ BİTKİ KORUMA ŞUBE MÜDÜRÜ	KİLİS	(348) 8143138
HAYRETTİN ÇOLAKOĞLU	İŞ VE İŞÇİ BULAMA KURUMU ŞUBE MÜDÜR	KİLİS	(348) 8141014
HÜSEYİN YILDIRIM	ÇILDIRIBA KÖY MUHTARI	ELBEYLİKİLİS	(348) 7922143
MEHMET ERASLAN	ELBEYLİ İLÇE TARIM MÜDÜRÜ	KİLİS	(348) 7822236
MEHMET ÖZÇİLOĞLU	TİCARET VE SANAYİ ODASI YÖNETİM KURULU BAŞKANI	KİLİS	(348) 8131044
MEHMET ÖZÜBERK	İL TARIM MÜDÜRLÜĞÜ ÇİFTÇİ EĞİTİM VE YAYIM MÜDÜRÜ	KİLİS	(348) 8151069
MİTHAT YAŞAR	ÇİFTÇİ	KİLİS	(348) 8135235
MUSTAFA AÇIKEL	PTT MÜDÜRÜ	KİLİS	(348) 8131001
NİHAAT ACAR	İL TARIM MÜDÜRLÜĞÜ	KİLİS	(348) 8131069
RESUL AKBEY	ZİRAAT TEKNİSYENİ	KİLİS	(348) 8131069
SEVCAN SERKAN	İL TARIM MÜDÜRLÜĞÜ PROJE İŞLERİ ŞUBE MÜDÜRÜ	KİLİS	(348) 8131069
VEDAT ÖZBİLEN	GÜNEYDOĞU ANADOLU BÖLGESİ KALKINMA PLANI PROJE KOORDİNATÖRÜ	ANKARA	(312) 4405210
YALÇIN DOĞANER	GÜNEYDOĞU ANADOLU BÖLGESİ KALKINMA PLANI	ANKARA	(312) 4405210

T.C.
BAŞBAKANLIK
GÜNEYDOĞU ANADOLU PROJESİ
BÖLGE KALKINMA İDARESİ BAŞKANLIĞI

ADRES : Willy Brandt Sokak, No: 5 06680 Çankaya - ANKARA - Tel: (0.312) 442 23 24 Fax: (0.312) 440 13 84
BÖLGE MÜDÜRLÜĞÜ : Şanhurfa Tüneli Çıkış Ağızı, P.K. 155 ŞANLIURFA - Tel: (0.414) 314 17 50 Fax: (0.414) 313 50 73
E-mail: gap-x@gap.gov.tr internet: www.gap.gov.tr

GAP BÖLGE KALKINMA PLANI
PROJE EKİBİ
Cinnah Cad. No. 96/9
06550 Çankaya/ANKARA
Tel : (0.312) 440 52 10 • Fax : (0.312) 440 52 76
Internet : www.gapplan.org
e-mail : ozbilen@gap.gov.tr